CHRISTO-PHOROS

A Soproni Evangélikus Egyházközség lapja

ingyenes kiadvány

XXIII. évfolyam, 6. szám

2016. karácsony – Weihnachten 2016

Karácsony – a „jel”-es ünnep

„A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban.”
Lk 2,12

Sokféle jelet használunk. Jelek a betűk, beszédhangokat jelentenek. A hangsorból azután értelmet hordozó szavak, mondatok kerekednek ki. Jelek a hangjegyek is: jelzik a zenei hangot, de a hangjegyek is túlmutatnak önmagukon, hiszen a zene sokkal több, mint egymás után következő hangok sora. A közlekedési táblák jelrendszere is ismerős számunkra.

A jelek egyértelműen a jelzett dologra irányítják a figyelmet. Az angyalok által bejelentett „jel” viszont éppen az ellenkezőjét jelezte annak, mint amit a hír hirdetett. Egy hatalmas király érkezéséről szólt a hír, aki tehetetlen kisgyermekként jelenik meg. Uralmát hirdették az angyalok, de szegénység és kiszolgáltatottság volt az osztályrésze neki és környezetének egyaránt. A csak a jeleket keresők előtt mindig rejtve marad a Jézus személyében megjelenő isteni szabadítás.

Bizonyos, hogy a pásztorok sem tudtak volna mit kezdeni önmagában a jellel. De az angyalok Isten szavát, jó hírét, evangéliumát is elmondták, ezért a pásztorok a furcsa, sőt a hírnek látszólag ellentmondó jel ellenére hallgattak az isteni szóra. A messziről érkező, a csillag jelét követő napkeleti bölcsek Heródes palotájában, az írástudók szájából hallották a hírt, hogy bármikor megszülethet a próféták által jövendölt Messiás. E hírt komolyan véve mentek tovább egészen Betlehemig. Jel és hír *együtt* nyerte el értelmét és célját, hiszen örömmel tértek vissza Betlehemből a pásztorok a mezőre, a bölcsek pedig hazájukba.

Karácsony ünnepi örömére jelek, szimbólumok készítenek föl minket. De az isteni jel, a jászolbölcső karácsonykor, a keresztfa nagypénteken, nem az általunk elképzelt erőről és hatalomról beszél. Életünkben olykor úgy tűnik, mintha Istennek nem lenne ereje és hatalma a mindent elárasztó gonosz felett. Egyedül a hírre, az evangéliumra hagyatkozó hit fedezheti föl a látszat mögötti valóságot: Isten irgalmas szeretetét.

Jel és a hír együtt. Az első karácsony öröme e kettőből fakadt, és idei karácsonyunk örömének a forrását is csak itt találjuk meg.

Kovács László

Áldott karácsonyt kíván a Christophoros olvasóinak, evangélikusoknak és más felekezetűeknek, soproniaknak és távolabbiaknak a Soproni Evangélikus Egyházközség vezetése

Lélek-zet

„És megszülte elsőszülött fiát. Bepólyálta, és a jászolba fektette.” (Lk 2,7)

Gyakran elmondtam, folyton mondom: aki meg akarja ismerni Istent, és Istenről veszélyek nélkül akar töprengeni, az nézzen a bölcsőbe. Kezdje el lent, és először Szűz Mária Fiát tanulja megismerni, aki Betlehemben született, anyja ölében feküdt és szopott, ebből szépen megtanulja, hogy kicsoda Isten; nem rettentő, hanem fölöttébb kedves és vigasztaló. Óvakodj nagyon a magas, szárnyaló gondolatoktól, attól, hogy felkapaszkodj az égbe e létra nélkül, aki az Úr Krisztus a maga emberségében, ahogy őt az Ige tisztán és egyszerűen megmutatja. Maradj meg ennél, és ne engedd, hogy az értelem eltérítsen ettől. Így ragadod meg Istent igazán. Hiszen a mi drága Urunk szenvedett fagytól, éhségtől és bánattól, és, amint mondtam, amikor a földre jött és megszületett, különösen szerencsétlenül és nyomorúságosan ment sorsa. Nem voltak ott edények, sem szoba, sem párna, sem pelenka, sem ágynemű. Tehenek és ökrök jászlában kellett feküdnie. Ily nyomorúságosan fekszik hát az én rokonom, fivérem, a menny, a föld és minden benne lévő teremtmény királya, pfuj, miért is vagyok én oly büszke? Miért akarok oly úriasan élni és semmit sem szenvedni? Így szenved érettem az, aki a dicsőség királya, hát ki vagyok én [hozzá képest]? Nem úgy van-e, hogy szegény bűnös vagyok, még arra is méltatlan, hogy szöges ágyon feküdjem, mégis puha ágyon fekszem, miközben az én Uram a kemény szalmán, jászolban fekszik.

Luther Márton (Mélysége és magassága, 406-407. o.)

Karácsonyi himnusz

Nemzetekre fény hasadt,
Kik halálos árny alatt
Sötétségben ültenek.
Vigadozz szegény világ,
Mert a Szűz ma Kisfiát
Számotokra szülte meg.

Im, hogy bűnöst fölsegítsen,
Vállaljon az Ember-Isten
Emberségünk nyomorát.
Ki nem örvend, ki nem újjong,
S nem csodálja ezt az újdon
Új kegyelmet és csodát?

Mi volna édesebb,
Mi van mélységesebb,
Mint ez a nagy Titok?
Légy hát háládatos,
Mert oly csodálatos,
Amit az Úr adott.

Föl nem fejti kényes elme,
Amit itt az Úr kegyelme
Kötött nekünk, a bogot.
Megáll eszem a hogyannál,
Ám tudom: több Isten annál,
Mit eszemmel fölfogok. […]

Szentviktori Ádám

Egyszer én is szeretnék rád találni,
de ne másnak csillaga irányítson,
szívem szerelme vigyen csak hozzád, Jézusom!

Egyszer én is szeretnék ajándékot adni
néked ó Jézus, bőven, gazdagon.
Nem királyi kincset, csak szeretetet!

Lássam boldogan ragyogni szemedet,
és édesanyád mosolya súgja meg nekem:
köszönöm neked édes gyermekem.

És én csak annyit mondhassak:
hódolat köszönet neked kis királyom,
én a Három–királyok koldus unokája.

Patton János

Az egyházi évről – I. rész

Az egyházi év egy egész évre szétbontja, szemléletessé teszi az evangélium üzenetét. Egy nagy dráma résztvevői lehetünk, ami időrendben megjeleníti az üdvösség történetét, és lehetővé teszi, hogy azt évről évre újra, közösségben átéljük. Ennek a jelentőségét hangsúlyozza templomunkban az is, hogy az első emeleti karzat mellvédjén a szimbólumok nagyobbrészt az ünnepeket jelképezik. Az ötven évvel ezelőtti felújítás során fontosnak tartották az egyházi év megjelenítését, ennek köszönhetően minden ünnepünket gazdagítja ez a látvány.

Érdekes, és általában eszünkbe sem jut, hogy a legnagyobb ünnepünk a vasárnap, ami hétről hétre ismétlődik, és mindig Krisztus feltámadását hirdeti. Minden más, évente átélt ünnep csak ez után következik. Annak ellenére, hogy mindegyik ünnepnapnak és vasárnapnak sajátos karaktere van, mindegyik Krisztus-ünnep. Jánossy Lajos így ír erről Az egyházi év útmutatása című könyvében: „Az egyházi év: Krisztus-év, az Úr kegyelmének kedves esztendeje (Lk 4,19), […] szerves egész, benne minden ezt hirdeti: az Úr jön!"

Az egész év három főünnep, karácsony, húsvét és pünkösd köré rendeződik, ezek előkészítő és levezető időszakaiból áll. Az egyes vasárnapok sajátossága érvényesül a liturgia változó részeiben, az énekekben, az igehirdetésben és az oltárterítő színében is. Evangélikus egyházunk fontos sajátossága az úgynevezett perikóparend, az igehirdetési igék és a bibliai olvasmányok éves rendje. Ez több igét is rendel egy-egy vasárnaphoz, de közülük a legfontosabbak az óegyházi evangéliumi és epistolai igék, amiknek a rendszere – megrendítő belegondolni – másfél évezredes hagyományra tekint vissza. Ezek felsorolása a magyar nyelvű énekeskönyvben a 776-777., a német nyelvűben az 1588-1597. oldalon is megtalálható. A bibliaolvasó Útmutató is közli a vasárnapi igéket, így sokan készülhetnek úgy az istentiszteletre, hogy előre elolvassák annak igéit. Az óegyházi rendbe illeszkednek az Útmutatóban megadott napi első olvasmányok.

Advent

Az egyházi év adventtel kezdődik. „Az ádvent (adventus Domini = az Úr eljövetele) karácsony előkészületi időszaka. Első percétől fogva a felkelő napra, a világ Világosságára mutat, és a hozzánk alászálló mennyei Király eljöttére, az inkarnációra: az Ige testté levésének csodálatos kegyelmi tényére irányítja figyelmünket. Ezért jellemzi a várakozás és a bűnbánat." Isten megelőző szeretetét hirdeti tehát ez a négy vasárnapot magában foglaló időszak, azzal, hogy ez a központi üzenete: Az Úr jön! Luther Márton így ír erről: „Ő jön. Bizony, nem te mész el Hozzá s hozod el Őt, hiszen elérhetetlenül magasan és messze van tőled. Minden értékeddel és semmiféle fáradságos vesződséggel sem érhetsz fel Hozzá, nehogy dicsekedhess, mintha szolgálatoddal és érdemeddel hajlítanád Őt magadhoz." Advent központi üzenete az, hogy mi jelenleg két advent között, azaz Krisztus kétezer évvel ezelőtti eljövetele és majdani dicsőséges eljövetele között élünk. Liturgikus színe a lila, a bűnbánat és előkészület színe. Szívet melengető jelképe az adventi koszorú, amit Johann Hinrich Wichern készített el először, 1839-ben, Hamburgban, hogy az árva gyerekeknek reményt mutasson.

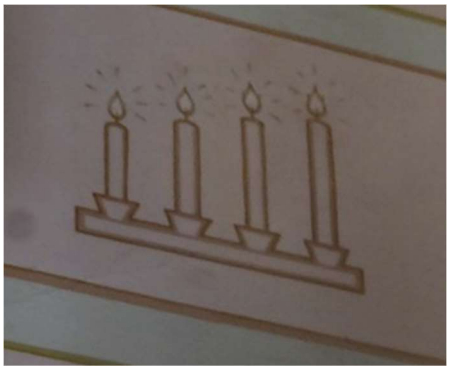

Az első adventi vasárnap az első, történelmi adventet, Jézus Krisztus kétezer évvel ezelőtti eljövetelét állítja középpontba. Különleges, hogy óegyházi evangéliumi igéje azonos virágvasárnapéval, Jézus jeruzsálemi bevonulásának története. A második vasárnap a második adventet, Krisztus majdani, dicsőséges eljövetelét hirdeti. A harmadik vasárnap középpontjában az útegyengető, az adventi hírnök áll Keresztelő János személyén keresztül. A negyedik vasárnapében pedig az adventi hír, az azzal járó öröm. Óegyházi epistolája a Filippi levélből szólal meg: „Örüljetek az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljetek! […] Az Úr közel!"

A karácsonyi ünnepkör

„Karácsony (incarnatio Verbi = az Ige megtestesülése, Isten Fia emberré levése) az egyházi év első nagy Krisztus-ünnepe (dec. 25.), […] Jézus szent születésének az ünnepe, amelynek csodálatos isteni tényében az adventi ígéret válik valóra »az idő teljességében«. Isten üdvösséges cselekedete áll a középpontban." A karácsonyi ünnepkör fontos üzenete, hogy Jézus születésével elérkezett a világosság a világba, az ünnepet átjárja a nagy öröm. A megtestesülés ünnepét a 3. században még március végén tartották, majd ezt fogantatásünnepnek tekintve került kilenc hónappal későbbre Krisztus megtestesülésének ünnepe. Részben a téli napfordulókor megült nagy pogány ünnepek konkurenciájaként tették ekkorra karácsonyt, hogy a napistenek kultuszával szemben hirdesse: Jézus az igazi nap. Jelképes, hogy Jézus születésének ünnepétől kezdődően lesznek egyre hosszabbak a nappalok, nő a világosság. Az ünnep magyar neve egy nyelvészeti elmélet szerint az ortodox egyházi ószláv nyelv „kracsun", napfordulót jelentő szavából származik. Mint minden Krisztusünnepnek, a karácsonyi napoknak is egészen vízkeresztig fehér a liturgikus színe.

December 24. eredetileg csak az ünnep vigíliája, előestéje volt, amiből beléptek az igazi ünnepbe, később egyre inkább maga is ünnepnappá vált. Evangéliuma az angyal megjelenése Józsefnek, amiben elhangzik az Immánuel név, ami azt jelenti: „Velünk az Isten." Karácsony első napja fogalmazza meg az ünnep fő üzenetét, evangéliuma a jól ismert születéstörténet, benne az angyal és a mennyei seregek megjelenése a pásztoroknak. Karácsony második napja, mint minden főünnep második napja, arra a kérdésre keresi a választ, hogy mi következik az ünnep üzenetéből a hétköznapjainkra vonatkozóan. Evangéliuma az előző napi folytatása, a pásztorok látogatása Betlehemben. Egy régebbi hagyomány szerint ezen a napon emlékeztek Istvánra, az első vértanúra is. Fontos összefüggésre mutat ez rá, hogy karácsony örömhírével összefügg a szenvedés, az ünnep folytatásának egész életre való odaszánást kell jelentenie.

Karácsony utáni vasárnap 2016-ban nincs a naptárban. Evangéliuma Simeon és Anna találkozása a gyermek Jézussal a jeruzsálemi templomban. Óév ünnepe nem egyházi eredetű, mégis jelentős üzenete, hogy szembesít az idő múlásával. Január 1-jén a 6. század óta ünneplik Jézus körülmetélését és névadását, aminek a zsidó előírások szerint a születés nyolcadnapján kellett megtörténnie. Ma elsősorban világi ünnep, a polgári év kezdete, a két jelleg abban kapcsolódik össze, hogy Jézus nevében indulunk az új évbe. Az idén ún. újév utáni (azaz 1-je és 6-a közötti) vasárnap sincs, evangéliuma Jézus családjának visszatérése Egyiptomból Názáretbe.

Vízkereszt

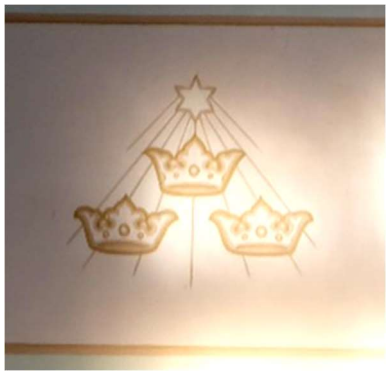

Vízkereszt görög neve epifánia, ami Isten Fiának megjelenését, Isten dicsőségének felragyogását jelenti. Ez az egyházi év második nagy Krisztusünnepe. Régebbi a karácsonynál, keleten napjainkban is január 6-án ünneplik Krisztus megtestesülését. Egy ősi leírás szerint három eseményt is ünneplünk ezen a napon: a napkeleti bölcsek látogatását a gyermek Jézusnál, Jézus megkeresztelését a Jordán-folyóban és Jézus első csodáját, a víz borrá változtatását a kánai menyegzőn. A pogány napkeleti bölcsek látogatása nagy földrajzi távlatot is ad a Jézusról szóló örömhírnek, ezért vízkeresztet a misszió ünnepeként is számon tartják. Ezzel a nappal zárul a szűkebb értelemben vett karácsonyi ünnepkör.

A vízkereszt utáni időszak

A vízkereszt utáni időszak a karácsonyi ünnepkörből kivezető heteket jelenti. Attól függően, hogy mikorra esik húsvét, legalább egy, legfeljebb hat vasárnap esik ebbe az időszakba.

Liturgikus színe a zöld, mint a másik nagy „lecsengető” időszaknak, ami az ünnep örömhíréből következő növekedést jelképezi. Krisztus dicsőségét és hatalmát hirdeti.

Az első vasárnap evangéliuma szerint Jézus dicsősége már gyermekként beragyogja a jeruzsálemi templomot. A második vasárnap főtémája vízkereszt ünnepének melléktémája, a kánai menyegző története, ami szerint Jézus jelenlétével megszenteli az otthont, a családot, a földi közösséget is. A harmadik vasárnap orvosként és szabadítóként mutat Jézusra. A negyedik vasárnap a teremtett világ Uraként tanúskodik róla, aki lecsendesíti a tengert. Az ötödik vasárnap úgy hirdeti Krisztus kegyelmét, mint ami megtartja övéit e világon és az ítéletben. Nagy örömhírt hordoznak tehát ezek a vasárnapok azzal, hogy bemutatják, milyen sokféle módon használja Jézus az ember javára hatalmát. A vízkereszt utáni utolsó vasárnap tematikája minden évben megszólal, ez a nap koronázza meg ezt az időszakot. A nap evangéliuma Jézus megdicsőüléséről szól, aminek egy hegyen három tanítvány volt a tanúja. Jelentőségét kiemeli, hogy a környező vasárnapokkal ellentétben ennek az egynek fehér a liturgikus színe.

Akit ünnepeink jelentése részletesebben is érdekel, ajánlom Jánossy Lajos Az egyházi év útmutatása (Sopron, 1944; 2. kiadás: Veszprém, 2008) című könyvét, ahonnan a fenti idézetek is származnak.

Tóth Károly

Luther és az iskola II.

A reformáció megindulása természetesen kihatott az iskola és a nevelés kérdésére is. Ekkor már folyt a küzdelem a pápaság és a humanizmus között: melyikük hivatott az emberiség nevelésére.

A pápaság az egyháznak való feltétlen engedelmességet hangsúlyozta, mint az üdvösség elengedhetetlen feltételét. Nevelésről tulajdonképpen nem is lehetett szó, csak egyén és személy helyett engedelmes tömeg biztosítása történt. A „tökéletes ember” a szerzetes, aki teljesen kiszakad a világból, mindennek hátat fordít, ami a világhoz köti. Saját testét is ezért sanyargatja. A család erkölcsisége pedig alacsonyabb rendű a szerzetesi életformánál.

A humanista gondolkodás az embert, mint önálló, szabad személyt nézi. Nevelési célja az emberben az ember kialakítása, és az egyén szabadsága. El kellett szakadni a középkortól! Óriási a tudásvágy: levetni a teológia és az egyház bilincseit! A világ, a természet, a földi élet megértésére és legteljesebb átélésére törekedett az új eszme.

„Két véglet állt itt egymással szemben. De sem a pápaság, sem a humanizmus nem látta igazán az ember helyét – írja Podmaniczky A reformáció neveléstörténeti jelentősége c. értekezésében – mert Isten az egyént, mint a közösség élő tagját teremtette.”

1520-tól egymás után jelennek meg Luthernek a tanítással, neveléssel, iskolákkal kapcsolatos írásai: A német nemzet keresztyén nemességéhez (1520), A keresztyén iskolák állítása és fenntartása ügyében (1523), A zsinatokról és az egyházról (1539). Foglalkozik ezekkel a kérdésekkel még az Asztali beszélgetéseiben is .

Isten parancsa a gyermekek tanítása! Ez hitbeli felismerése Luthernek. Isten igéjével kötelez rá. A IV. parancsolat magyarázatában arra inti a szülőket, hogy ők maguk is engedelmességgel tartoznak Istennek. Ne csak testileg táplálják és gondozzák gyermekeiket, hanem főként Isten magasztalására és dicsőségére neveljék. A természet is tanít: utódait gondozza az állat is.

A reformáció kezdetén különösen fontosak voltak Luther írásai, hiszen meg kellett reformálni az oktatást, szorgalmazni kellett mindenhol iskolák létesítését. Ezek a kiáltványok az egész nemzethez szóltak: össze kell fogni! Közös felelősség és feladat, hogy a következő nemzedék istenfélő, embertársát szerető nép legyen. A különféle életpályák az egész közösség szolgálatára vannak. Isten kinek-kinek, ahogyan megadta, bontsa ki képességeit.

1526-ban kezdett elválni a lutheri egyháztest a római katolikustól és kiépülni az önálló evangélikus egyházszervezet. Állhatatos János

szász választófejedelem 1527-ben kísérletképpen, 1528-ban pedig fejedelemségének egész területére elrendelte az egyházlátogatásokat. A kiadott utasítás szerint megvizsgálták a lelkészeket és tanítókat egyházi ismereteik szempontjából, szuperintendenseket állítottak, rendelkeztek a gyülekezetek anyagi ügyeiről, a templom és iskolák karbantartásáról, a szegény-gondozásról, a kórházakról, új iskolák építéséről. Ezeken maga Luther is részt vett. Mikor szembesült közelről a nép nyomorúságával és nagy tudatlanságával, a szervezés anyagi-jogi részét átadta munkatársainak, és ő maga hozzáfogott a káték megírásához. Célja az volt, hogy a tanító-nevelő munkához érthető és használható segédeszközt adjon. (Prőhle: Bevezetés Luther négy iratához).

A káté tulajdonképpen kérdés-felelet formájában feldolgozott tanítás. Ez a forma már Luther előtt is ismert volt. Kátéiban a Tízparancsolatot, Hiszekegyet, Miatyánkot, a keresztséget és úrvacsorát tanítja rövid, egyszerű emberek és gyermekek számára érthető formában. A kérdés-felelet módszere élénkebbé tette a tanítást. A kérdésekre adott válasz pedig egyben bizonyságtétel is volt. Luther azt tanácsolta, hogy a szövegen ne változtassanak, mert így könnyebben rögzül az emlékezetben. Fontosnak tartotta a szorgalmas, naponkénti felmondást, amit nem csak a tanítónak jelölte feladatául, de intelemmel fordult a családfőkhöz is, hogy hetente legalább egy alkalommal kérdezzék ki gyermekeiket és „házuk népét" is. (A „háznépe" fogalomba abban az időben a feleségen és gyermekeken kívül beletartoztak az öreg szülők, a magányosan, vagy özvegyen maradt testvérek és a cselédség is.)

Luther kátéi, a Kis- és Nagykáté eredetileg káté-prédikációk voltak, melyeket 1516 és 1528 között mondott el. Ezek főként tanító jellegű igehirdetések voltak. Nyomtatott formában először 1529 januárjában jelent meg a Kiskáté részletekben, Lukas Cranach illusztrációival falitáblákon, majd májusban könyv alakban mindkét káté.

Luther iskolareformja

Az ókor és középkor szerves folytatásaként egy másféle, „újkori" iskolaügy és vele pedagógia vette kezdetét. Ennek megszületése Luther Márton nevéhez fűződik. A folyamat a reformációval együtt indult el. A kolostorok megszűnésével együtt megszűntek a kolostori iskolák is. Az egyszerű nép úgy gondolta, hogyha már szerzetesekre, papokra nincs szükség, minek taníttassa gyermekét. Más, hasznosabb dologgal foglalkozzék, ami a mindennapi megélhetéséhez szükséges. Másrészt a reformáció mellékhajtásaként megjelentek a rajongók, túlzók, akik azt hangoztatták, hogy mivel minden csak emberi bölcsesség, a kolostorokkal együtt végképp el kell törölni az iskolákat is. Ebben az időben az egyetemek látogatottsága is erősen megcsappant.

Az iskolákat újra és újjá kellett szervezni. Ebben a munkában Luthernek legfőbb munkatársai Philipp Melanchton és Johannes Bugenhagen professzortársai voltak.

Első lépés az általános tankötelezettség bevezetése volt. Ezt Luther az állam feladatának és kötelezettségének jelölte meg. Ahogyan az állam hadfogásra kötelez, úgy a gyermekek tanítását is kötelezővé kell tennie. Ügyeljenek erre a fejedelmek, vagy a városi tanács, mert ezen áll vagy bukik a nemzet jövője.

Mik a további lépcsőfokok?

1. Luther szerint minden a családnál kezdődik. A keresztyén szülők úgy neveljék, tanítsák gyermekeiket, hogy ne nőjenek gondozatlanul, saját kedvükre, gonosz indulatban és beszédben. Mindenképpen szükséges azonban iskolák állítása, mivel vannak szülők, akik nem akarják tanítani gyermekeiket, vannak, akik kívánnák, de nem képesek rá, és vannak, akiknek nincs sem idejük, sem erejük erre.
2. Az alsó fokú iskolákban a fiúk napi 1-2 órát töltsenek, a többi idejükben otthon sajátítsanak

el valamilyen mesterséget; készüljenek választott életpályájukra. Lányok is napi 1-2 órát töltsenek iskolában, a többi időt pedig otthoni munkában. Különösen érdekes a lányok tanításával kapcsolatban Luther állásfoglalása: „12 éven aluli lányokat egy éltesebb asszony oktassa németül írni és olvasni, néhány, meghatározott órában, fényes nappal, valamely tisztességes, nem gyanús helyen." (Luther: Keresztyén iskolák állítása ügyében.) Tantárgyként kötelező vallási minimum fiúknál, lányoknál egyaránt: Tízparancsolat, Hiszekegy, Miatyánk, emellett anyanyelvű írás-olvasás. Kitér az írás arra is, hogy idegenek is járathatják gyermeküket az iskolába; ők ezért fizessenek.

3. Az ifjúság színe-javát felsőbb iskolában tovább kell tanítani, hogy tanítók, prédikátorok, más egyházi hivatalnokok legyenek. Leendő tanítók, lelkészek részére minél előbb tanítani kell a latin, később a görög, majd az egyetemen a héber nyelvet.

4. Az egyetemek reformjában a teológiai alapképzésbe Luther az első helyre tette a Biblia tanulmányozását, mégpedig az eredeti görög, illetve héber nyelven. A fordításokat (a Vulgatát is) úgy kell tekinteni, mint az alap szöveg egyfajta értelmezését. Az egyházatyák műveit csak mint a Szentírás magyarázóit használják; tehát már nem az egyházatyák és a tradíció (hagyomány) az első, mint régebben. A legfelső szint a doktori fokozat.

Luther felfogása az volt, hogy mindenekelőtt az evangéliumot kell tanulni. Ez az alaptananyag. A test mellett a lélekről is gondoskodni kell. A reformátor a legfőbb dolognak az embernek Istennel való közvetlen kapcsolatát tartotta. A Szentírás napi olvasását szorgalmazta tanulóknak, tanítóknak egyaránt. Német nyelvű Újszövetség-fordítása 1522-ben, a teljes Bibliáé 1534-ben jelent meg. (Csak zárójelben: egy német Újszövetség ára Luther idejében 2 garas volt, ami egy bérmunkás havi bérét jelentette; a teljes Biblia ára 5 borjú! Próbáljuk mai mértékkel meghatározni az árat!)

Luther a „tudományok" közt (7 szabad művészet) kiemelten sokra tartotta a zenét. Asztali beszélgetései közül feljegyezték a következőket: „A kották megelevenítik a textus szavait. A muzsika búskomor emberek legjobb vigasztalója; a szívet megbékélteti, megújítja, felüdíti. A muzsika magában is tanítómester … fiatal teológusok nem valók prédikálásra, ha még előbb az iskolában az éneklést nem tanulták és nem gyakorolták. A muzsika szépséges, csodás adománya Istennek, és közel áll a teológiához." Luther maga is értett a zenéhez: lanton játszott. Verselt, énekeket írt istentiszteleti használatra és némelyikhez dallamot is szerzett. Mostani énekeskönyvünkben nem kevesebb, mint 26 éneke található. Énekszövegei magukban is bizonyságtevő igehirdetések. Bizony jó lenne, ha fiataljaink többet énekelnének belőlük! Csak egyetlen példa a 150. ének 3. verse: „Ez Krisztus, Istennek Fia, ki mennyből jött a földre ma. Ő üdvözít, Ő törli el világ bűnét szent vérével." Benne van az egész evangélium! Egészen kicsi gyermek is könnyen megtanulhatja és szívébe zárhatja!

Végül nem feledkezhetünk meg arról, hogy az egyetemek reformjára vonatkozó tanácsában kitér a könyvtárakra is. Tartalmukra vonatkozóan első helyen említi a Szentírást eredeti nyelven, aztán latinul, és ha még több nyelven van, azokat is. Legyenek ott az írásmagyarázatok minél nagyobb számban; a régi atyák írásai mellett az újabbaké, bármilyen nyelven. Nyelvek tanulására szolgáló könyvek: nyelvtanok, görög és latin költők, írók, szónokok, történészek attól függetlenül, hogy pogányok, vagy keresztyének-e. A 7 szabad művészet minden könyve (grammatika, dialektika, retorika, aritmetika, geometria, musica, asztronómia); az orvostudomány és jogtudomány könyvei. Kiemeli még Luther a krónikák és történeti munkák fontosságát, a nemzeti történelmet is!

Befejezésként annyit szeretnék itt megjegyezni, hogy ebben a cikkben a reformáció korát az iskolák és nevelés oldaláról szerettem volna igen vázlatosan, – bizonyára hiányosan is – bemutatni. A reformáció egy folyamat, melynek első fázisába tekinthettünk bele. A lutheri alaphang és az iskola csak egy magvetés, ami később szökken szárba. Isten áldja meg számunkra is azt a magvetést, ami Luther nyomán tovább folytatódott iskoláinkban, templomainkban, és mindenütt, ahol az Ő igéjét és evangéliumát hirdetik!

Asbóth Lászlóné

Gyülekezetünk életéből

Ahogyan az életkorunk előrehalad, úgy kell haladnia, növekednie a hitről meglévő tudásunknak

Beszámoló a gyülekezeti munkatársképzőről

Piliscsaba – Béthel, 2016. november 11–13. Piliscsabán már 11. éve kerül sor evangélikus gyülekezeti munkatársképző konzultációra Szebik püspök úr szervezésében és tevékeny jelenlétével. Minden ősszel és minden tavasszal. A soproni gyülekezetből is néhányan ismerjük ezt a rendezvényt. Magam most, november közepén ötödik alkalommal vehettem részt ilyen – az elvonulást, befelé fordulást és ezzel lelki megnyugvást adó, ugyanakkor szellemi élményt nyújtó, tevékenységre hangoló – találkozáson.

Már maga a *találkozás* elsőre is megkapó volt számomra, hogy Battonyától Budavárig, Nyíregyházától Szombathelyig és Harkáig-Sopronig rendre összegyűlnek nagyon különböző, de indíttatásukban hasonló emberek. Később az összhatás lényegi vonása lett, hogy otthonosan érkezve keressük az ismerős mosolyokat, érdeklődve fordulunk az újak felé, és hiányoljuk azokat, akik a gyakori résztvevők közül most éppen nem érkeznek meg. Mindenkiben ugyanaz a derűs várakozás érződik és a bizonyosság, hogy az elkövetkező két nap értékeket hoz. És nem formaság, nem szokványos fordulat, hanem átérezhető, valóságos tartalmat hordoz a bevezető áhítaton felhangzó megszólításunk: kedves testvérek!

Idén – családi program változása miatt – a szokottnál jóval korábban érkeztem. A szűrt napsütésben lesétáltam a hegyoldali otthontól a völgybe. Lefelé haladva a turista érdeklődésével bámészkodtam. Az eredeti erdőt egyre inkább kiszorító házak hihetetlen stíluskülönbségeit figyeltem – XIX. századi kúria, megmaradt régi, igénytelen pici építmények, a 60-as évek sátortetős épületei toldás-foldással átalakítva, na meg a viszonylagos gazdagság új megtestesülései házban, kertben.

Valami misztikumot is vártam egy kicsit a völgyben, amiről olvastam: az itt haladó római hadiút mentén település volt, neve Boldog Liget. Később több szerzetesrendet is vonzott ide ez a környék. A mostani utcaképen azonnal mindez nem érződik, de azután megérintettek a régmúlt és a közelmúlt jelei.

A műemlék jellegű közösségi épület oldalán hatalmas betűkkel a név: Klarissza ház.

A kisebbik templom mellett a lazarénus kollégium, előtte Páli Szent Vince szobra.(Éppen szemben vele Vincze pékség…) Szent Vince itt nekünk különösen kedves jelkép lehet, sok jótéteménye mellett saját idejében katolikusoktól szokatlan, határozott vallási türelem jellemezte, s lám, a szerzetesrendek után sokkal, sokkal később a hegyoldalban a diakonisszák otthonát is befogadta a táj. Ma pedig már ugyanitt összegyűlve a mostani pápa ökumenikus gesztusaira figyelhetünk.

A másik, a teret uraló hatalmas katolikus templomba benézve már átsuhant bennem a soproniak oly ismerős érzése: óriási templom – megfogyott, kicsi gyülekezet. És valóban, irányváltás és néhány lépes után szemben álltam a KŐvel. Emlékkő. Mint Sopronban a templomunknál. Itt három hatalmas darab magasodik egymás mellett. A szélsők idén, a 70. évfordulóra kerültek a korábban állítottnak két oldalára.

Lejött a könnyem.

Saját családom származási vonala csak két vékonyka szálon kapcsolódik a Kárpát-medence németségéhez és a menekülés-élményünk a történelemnek egy másik durva hatásából ered.

Ám kortársaimmal együtt érzékenyítve vagyunk a felzaklató sorsfordulókra. A soproni nagyon kedves németajkú ismerőseim által pedig, éppen a német kitelepítés tragédiája, eleven érzés bennem. Az emlékkövön a feliratnak minden vésett vonása – német és magyar nyelven, gót stílusú betűkkel – megható. „Isten ezerszer áldjon Magyar Hon!” A frissen állított köveken pedig családnevek, 148 összesen.

Ay, így kezdődik a névsor. Rögtön ez az első név egy másik német népességet juttatott eszembe, az Alföldön, Fegyvernek temetőjében az előző századforduló idejéből gazdag mintakinccsel, gyönyörű kovácsoltvas kerítések között és keresztek alatt nyugosznak sokan az Ay családból, de több más sír is ugyanazt a stílust mutatja: úgy mondták, a helybéli Ay nevű kovácsmester készítette valamennyit…

Tovább pásztáztam a neveket, volt köztük több magyar hangzású: pl. Csabai, Szalay, de természetesen német nevek sorjáztak döntő többségben. Kerestem az általam Sopronból jól ismerteket, de csak kettő ilyet találtam: Felber és Műhl. Más nevek, másik népesség, de a századok alatt, generációkon át kialakult kötődés, az elszakadás fájdalma, a maradó félelem mindenütt ugyanaz.

A visszaúton a turistaként szerzett élményeimet még kicsit forgattam magamban, de felérve a Béthelbe már átállítódtam ittlétem elsődleges céljára.

Az előadások most aktuálisan a reformációt és hatásait tárgyalták. Ecclesia semper reformanda (Karl Barth, 1947) és kiegészítve: Ecclesia reformata semper reformanda – azaz a megreformált egyház is állandóan reformációra szorul – ez volt a közös lényegük.

Elsőnek Korányi tanár úr Európa jelenleg fennálló feszítő ellentéteit segített értelmezni az 500 év előtti események máig tartó hatásain keresztül. Továbbiakban az Ószövetség, a Bibliaértelmezés, a szentségek, a kultúra, az oktatás-nevelés, egyházunk és a mai katolikus egyház, klerikusok és laikusok, a szerzetes Luther kerültek vizsgálatra– mindez a reformáció tükrében. A változatos témákat a tartalom és az előadók személyiségének kisugárzása együtt tette könnyen figyelhetővé. Szebik, Vető, Fabiny, Percze, Reuss, Ferenczi, Balicza, Frenkl, Keveházi, Kézdy volt a tiszteletre méltó előadók tekintélyes névsora, az elhangzás sorrendjében.

Örömmel terjeszteném minden előadás bennem kialakult hozadékát, de az érdeklődőknek a technika ennél tökéletesebb megoldást kínál. Míg én hagyományos módon sebesen jegyzeteltem, kedves, szorgalmas nyíregyházi testvérünk hangfelvételben rögzítette az elhangzottakat, mindenki számára könnyen elérhető módon: a *garainyh.hu* oldal *hangzó örömhírtár* részében már közzé is tette, a friss anyagok között azonnal megtalálható, sok egyéb hírrel, előző konzultációk anyagával együtt. Azt remélem, a témák és az előadók felsorolásával fel tudom kelteni az érdeklődést, s lesz, aki felkeresi ezt a forrást. Mert tanulnunk kell folyton, mindnyájunknak. A hitről is.

Ezzel kapcsolatban most dr. Reuss András professzor úr mondanivalója visszhangzott talán bennem legjobban: ahogyan az életkorunk előrehalad, úgy kell haladnia, növekednie a hitről meglévő tudásunknak. – Nagyon világosan és egyszerűen szólt: az nem megy, hogy két negyven éves úgy beszéljen a hit dolgairól, hogy az egyik ateista, a másik pedig egy hatéves gyermek szintjén meséket mond. – Hányszor és hányszor voltam tanúja ilyen színvonalú eszmecseréknek és hányszor éreztem magam is, hogy ha a hit felé forduló érdeklődésemet indokolni, a hitről való gondolataimat közölni akarom, bizonytalanul, erőtlenül fogalmazok. Az ismert és sokat hangoztatott történelmi előzmények után a gyermekek hitoktatása, sok nehézséggel, kérdőjellel, buktatókkal, de talán a megoldás felé halad. Az evangélikus felnőttoktatás azonban elsikkad. A lehetőségek között Reuss professzor úr említette a

bibliaórákat. Azok ne liturgia nélküli istentiszteletek legyenek, hanem olvassuk az Írást, értelmezzük és beszélgessünk róla, egymástól is tanulva. Örömmel éreztem közben, hogy gyülekezetünkben a bibliaórák és egyéb, korábban meglévő formák hasonlítanak ehhez az elváráshoz – de csütörtök esténként a tízet sem éri el a létszámunk, s ha a szeretetotthoni alkalmakat beleszámítjuk, még úgy is nagyon-nagyon kevesen merítünk ebből a lehetőségből!

A tanuláshoz az említett hangzó anyagokon kívül egy könyvre hívom még fel a figyelmet. Koren Emil születésének századik évfordulójára gyermekei és unokái jelentették meg második kiadásban egyik művét. (Nekem korai kötődésem van hozzá, a róla való tudás gyermekkorom része, mert Nagyanyám kedvelt írója és lelkésze volt.) A mű Evangélikus énekeskönyvünk közel száz énekének szerzőiről, a versek és a dallamok keletkezésének körülményeiről ad hangulatos, olvasmányos leírásokat. (Koren Emil: Irgalmadat éneklem, Koren Emil jogutódai 2015. Magánkiadás) Könnyű és érdekes tanulnivaló.

Az elbocsátó úti áldást hoztam magammal, benne volt, hogy adjam tovább az élményt.

A kérdés hangzik felém: igyekezel-e? Igyekezem.

Igyekeztem, hogy az ünnepi év hangosabb rendezvényei mellett ennek a néhány napnak az üzenete általam, ha csak parányi mértékben is, belekerüljön a helyi, a személyes felismerésekbe, gondolatokba.

Pafféríné Tassy Olga

Konfirmációra készülünk

Az idei tanévben is két lelkes csoport készül a konfirmációra, németül és magyarul. Ezúttal a magyar konfirmandusok egy részének fényképét közöljük. Kérjük, hogy imádságban hordozzák őket gyülekezetünk tagjai, így kapjanak megerősítést felkészülésükben! A pünkösdi konfirmációra készülő magyar nyelvű csoport teljes névsora: Aradi Rebeka, Bali Elmira, Barták Imre, Berkes Elizabet, Boksán Boglárka, Czigány Ábel, Demény Kamilla, Divós Boglárka, Fazakas Magdaléna, Gabnai Márta, Galambos Viktória, Hawkins Lili, Hegedüs Botond, Horváth Bence, Horváth Natália, Kalamidas Iliána, Kovács Blanka, Kreisz Krisztina, Makk Sára, Márkus Levente, Nádas Barnabás, Németh Anna, Németh Júlia, Németh Zalán, Pürstinger Lara, Soós Bence, Szabó Dániel, Szalai Miklós, Szalai Mór.

Fotó: Holger Manke

Deutsche Seiten

Martin Luther und das Christkind

Der Stahlstich von Carl August Schwerdgeburth (1785–1878) bietet uns das Bild einer friedlich feiernden Familie, Martin hat seine Laute zur Hand genommen, die Kinder bestaunen den Christbaum und die darunter liegenden Geschenke, eine alte Frau hat ein warmes Plätzchen beim Ofen gefunden, Luther mit seiner Familie am Heiligabend 1536 in der Lutherstube.

Martin Luther und seine Familie haben allerdings nie so gefeiert, der Christbaum kam erst im ausgehenden 18. Jahrhundert in Mode und der erste in Österreich ist 1814 in Wien nachweisbar. (Erstaunlicherweise hält sich aber trotzdem das Gerücht von den germanischen Wurzeln des Weihnachtsbaums.)

Nun, wenn auch im Hause Luther keine Christbaumkerzen brannten, das Brauchtum des Festes hat er doch nachhaltig geprägt, und zwar durch das Christkind.

Davor wurden die Kinder vom Heiligen Nikolaus am 6. Dezember beschenkt. Und nicht nur sie, das Überreichen praktischer Gaben an Mägde, Knechte und Bedienstete gehörte zum Nikolaustag, hatte aber mit dem Bescheren im heutigen Sinne wenig zu tun. Verteilt wurden Bekleidung und andere praktische Dinge, die meist als rechtlicher Anspruch in den Gesindeordnungen festgeschrieben waren.

Der Reformator wollte diese Tradition umgestalten. Er tat sich schwer mit dem Brauch, dass der Heilige Nikolaus die Geschenke brachte. Für ihn war die Geburt des Heilands das große Geschenk Gottes und ein guter Anlass, als Ausdruck von Freude und Nächstenliebe Familie und Bedürftige zu beschenken.

In der Sammlung der Tischreden Luthers durch Johannes Aurifaber gibt es eine Stelle, wo Luther kurz vor Weihnachten 1531 seine Tochter Magdalena fragt: „Lenichen, was wird dir der Heilige Christ bescheren?“

Der Heilige Christ ist also der Gabenbringer, noch einiges entfernt von dem nur mit einem leichten Hemdchen engelsreich gekleideten Christkind späterer Tage – und doch schon zu ahnen.

Gott hat uns seinen Sohn geschenkt, das sollen wir nach Luthers Sinn an Weihnachten feiern und unsere Lieben mit Geschenken erfreuen.

Im Übrigen hat auch Luther seine Überzeugungen nicht immer konsequent durchgesetzt: Hausrechnungen aus dem Jahr 1535 belegen eindeutig den Kauf von Nikolausgeschenken.

Frank Lissy-Honegger (Rust)

Christenheit stärken und Islam nicht fürchten

Gespräch mit Bischof Dr. Tamás Fabiny

Ungarn und die Politik seiner Regierung haben in weiten Teilen Westeuropas aktuell nicht die beste Reputation. Wie ist es in Zeiten wie diesen, wenn Sie als ranghoher Vertreter einer ungarischen Kirche Termine beispielsweise in Deutschland wahrnehmen? Spüren Sie etwas von dieser kritischen Haltung?

Natürlich. Wir haben zur Zeit tatsächlich nicht die beste Reputation. Die Medien, aber auch Politiker und die Bürger, wollen immer alles schwarz-weiß sehen. Das war schon vor 25 Jahren so, als wir in Deutschland sehr gelobt wurden. Auch damals war nicht alles so gut bei uns, es existierten Schwierigkeiten und Kontroversen. Jetzt ist es ähnlich. Dabei ist Ungarn keineswegs mit dem Ministerpräsidenten gleichzusetzen. Wenn ich in Deutschland bin, versuche ich immer ganz eindeutig die Position der evangelisch-lutherischen Kirche zu repräsentieren. Die Unterschiede in den Positionen zwischen katholischer als sehr großer oder der reformierten als mittelgroßer und eng mit der Regierung verbundener Kirche oder den Baptisten und uns als lutherischer Kirche möchte ich verdeutlichen. Wenn ich über die Regierung spreche, benutze ich meistens die Formel der „kritischen Solidarität". Vor einigen Jahren lag der Schwerpunkt vielleicht eher auf der Solidarität. Heute muss ich wohl das Wort kritisch betonen. Die Lage sowie das Verhalten der Regierung haben sich mit den Jahren tatsächlich verändert.

Wie würden Sie das beschreiben, wovon unser Kontinent in den vergangenen anderthalb Jahren betroffen ist?

Alle sprechen von einer Flüchtlingskrise. Das ist kein europäisches Problem, aber ein schwieriges. Die wirklichen Krisen jedoch finden wir in Afrika, dem Nahen Osten oder Asien. Wir in Deutschland, in Ungarn müssen etwas von unserem bequemen Verhalten aufgeben. Wir sind verwöhnt. Sicher, die Verantwortung eines reichen Landes ist größer. Ein Land muss aber unabhängig davon, ob arm oder reich, etwas von seinem Wohlstand aufgeben. Ungarn hat schon in den 1980er Jahren im Zusammenhang mit den Flüchtlingen aus der DDR, aus Siebenbürgen oder vom Balkan Anfang der 1990er gute Beispiele gegeben. Die Hilfsbereitschaft war groß. Damals war Ungarn wirtschaftlich noch schwach und trotzdem haben die Menschen geholfen. Deshalb bin ich heute so enttäuscht, weil unsere wirtschaftliche Lage etwas besser ist, aber die Menschen weniger hilfsbereit sind als etwa während des Balkankrieges. Das hat gar nichts damit zu tun, dass die aus Siebenbürgen kommenden Leute Magyaren waren. Aus Bosnien kamen mit Muslimen sozusagen fremde Leute, was gar keine Rolle spielte. Ich finde es tragisch, dass durch die Propaganda in den Medien eine Gehirnwäsche vollzogen wurde. Jetzt haben die Menschen Angst vor anderen Kulturen. Das aber entspricht nicht unserer Tradition.

Sehen Sie das christliche Abendland – sprich Europa – vom Morgenland – sprich dem Islam – bedroht?

Das christliche Abendland existiert nicht mehr! Aber es gibt Christen in Europa. Das finde ich wichtig zu betonen. Dass dieses christliche Abendland als homogene Entität nicht mehr existiert, ist gar nicht schlecht. Ob Christ oder nicht ist doch eine ganz persönliche Entscheidung. Es macht mich traurig, wenn gerade solche Menschen nach dem Schicksal des Christlichen Abendlandes fragen, die ihre Kinder nicht taufen lassen, die nicht mehr regelmäßig zur Kirche gehen. Sie vergießen Krokodilstränen. Ich frage dann immer zurück, was derjenige denn persönlich dafür tut, dass das Christentum im jeweiligen persönlichen Umfeld weiterleben kann. Ich bin sicher, dass viele in unserer Kirche

Sympathie beispielsweise mit der Pegida-Bewegung in Deutschland fühlen – Gott sei Dank gibt es aber noch keine konkreten Brückenschläge.

Wir sollten keine Angst vor dem Islam haben. Wir müssen in unserer eigenen Christenheit gestärkt werden. Das ist also für mich keine Frage des Islams, sondern des Christentums. Selbstverständlich ist es zu verurteilen, wenn im Namen einer Religion Terror verbreitet wird. Hier müssen alle Akteure ihre eigene Rolle spielen: Polizei, Geheimpolizei, Behörden, Kirchen und humanitäre Hilfsorganisationen. Wenn alle ihre Aufgaben korrekt wahrnehmen, hat die Kirche die Möglichkeit zur Verkündigung ihrer eigenen Botschaft.

Sie gehören zu den wenigen prominenten Stimmen aus dem kirchlichen Bereich, die sich kritisch mit der aktuellen Regierungspolitik Ungarns auseinandersetzen. Haben Sie den Eindruck, Ihre „Schäfchen" folgen dem Hirten?

Ja und nein. Ich bin sehr froh, dass wir uns in der Kirchenleitung völlig einig sind. Ich bin auch sicher, dass das Presbyterium und die Synode hinter mir stehen. Unsicher bin ich mit Blick auf die Gemeinden, ob dort eine große Mehrheit mich versteht. Hier muss ich viel Geduld aufbringen. Leider sehen viele Gemeinden das Problem schwarz-weiß. Sie sehen die Alternative nur in einer anti-christlichen – vertreten durch den damaligen Ministerpräsidenten Ferenc Gyurcsány – oder einer pro-christlichen Regierung, wie wir sie heute haben. Die Gyurcsány-Regierung seinerzeit hatte dezidiert eine anti-christliche Haltung, ich habe sie dafür kritisiert. Jetzt muss ich geduldig argumentieren und sagen, dass die aktuelle Regierung nicht unbedingt eine christliche ist, auch wenn sie immer Worte aus der Bibel im Munde führt. Christentum ist mehr als Zitate aus der Bibel.

Steckt hinter diesem Denken in Schwarz-Weiß-Mustern letztendlich nicht ein für die Ungarn typischer Charakterzug, der sich nicht zuletzt auch negativ auf das kirchliche Leben auswirken kann?

Vielleicht. In der Kirche aber ist es besonders problematisch. Beispielsweise wurde die Frage der Finanzen noch immer nicht gelöst. Wir können nicht einmal für ein Jahr im Voraus planen! Jedes Projekt muss mit der Regierung verhandelt werden. Das kann die Regierung zu einem paternalistischen Verhalten verleiten: „Wir sind die Geber – ihr die Nehmer. Wenn ihr etwas von uns wollt, verhaltet euch entsprechend!" Das ist sehr schlecht und eine Gefahr. Ich bin überzeugt, dass die lutherische Kirche für ihre kritischen Töne bestraft wird. Wir haben auch schon ganz eindeutige Signale bekommen, dass Vorhaben, die zuvor unterstützt und auch begonnen worden sind, jetzt gestoppt werden müssten. Wir versuchen uns damit zu arrangieren. Künftig also wollen wir mehr auf die Unterstützung seitens der Gemeinden zählen. Wir müssen auf eine innerkirchliche Solidarität zwischen wohlhabenderen Gemeinden – etwa in Budapest – und ärmeren in den Regionen setzen. Beispiele dafür gibt es bereits.

Übrigens spricht die Regierung heute immer von „zwei großen Konfessionen": der katholischen und der reformierten. Früher war stets von den drei großen Kirchen die Rede. Es gibt offenbar die Tendenz, die Lutheraner zu den „Kleinkirchen" zu schieben, wo die Baptisten, Methodisten oder Adventisten sind. Das ist eine gefährliche Entwicklung, immerhin gehören wir historisch gesehen zu diesen drei Kirchen. Nicht zuletzt aufgrund der Größe sollten wir mit unseren über 200.000 Mitgliedern zu ihnen gehören. Aber das ist wohl Teil der offenkundigen Zentralisierungstendenz dieser Regierung: weniger Presse, weniger Banken, weniger Behörden und möglicherweise weniger Kirchen.

Ungarn stand bis vor einigen Wochen ganz im Zeichen einer massiven Kampagne der Regierung gegen eine Ansiedlung von Flüchtlingen anhand verpflichtender Quoten. Wie haben Sie diese Kampagne erlebt?

Sie hat mich sehr, sehr enttäuscht, war brutal. Beispielsweise gab es in den öffentlich-rechtlichen Medien während der Olympischen Spiele oder der Fußball-EM immer einminütige Kurznachrichten. Von den vier oder fünf Meldungen waren alle oder fast alle auf die sogenannte Terror- und Flüchtlingsgefahr bezogen. Das war wirklich schockierend. Das Resultat aber war meiner Meinung nach kontraproduktiv, denn das Quotenreferendum verfehlte die für die Gültigkeit notwendige Beteiligung von 50 Prozent. Das ist für mich ein Signal dafür, dass die Mehrheit der ungarischen Bevölkerung doch nicht rassistisch ist.

Was ich aber besonders bedauere, ist, dass die Kampagne vor allem an die schlechten Eigenschaften der Menschen appelliert hat. Den Leuten ist klar, dass sie nicht auf Roma, Juden oder die Slowaken schimpfen dürfen. Aber jetzt „endlich" gibt es eine Gruppe, die Flüchtlinge,

die möglicherweise als Widersacher zu verstehen sind und auf die man ganz legal ein bisschen Hass projizieren darf. Eine Ventilfunktion. Hier spielt die Kirche eine wichtige Rolle: Wir versuchen, diese Stimmen zu beruhigen und mit positiven Beispielen dagegenzuhalten. Flüchtlinge können auch guttun, Integration ist möglich.

Natürlich gibt es leider auch schlechte Beispiele – Stichworte Terrorismus, die Ereignisse der Kölner Silvesternacht, Brüssel, Paris usw. Vor einem Jahr war ich vielleicht noch etwas naiver, die Sicherheitskomponente ist wichtig. Aber in der Kirche müssen wir besonders positive Beispiele für Möglichkeiten der Integration aufzeigen.

Die evangelische Kirche Ungarns ist eine Minderheitenkirche. Können Sie sich mit ihrer Botschaft dennoch Gehör verschaffen in einer so aufgeheizten und emotional geführten Debatte?

Ich habe viele positive Erfahrungen machen können. Viele Menschen – auch säkulare – haben Signale gegeben: Ja, endlich gebe es eine Kirche mit einer anderen Stimme, eine, die auszugleichen und nicht einseitig zu sein versuche. Ich bin sicher, dass diese Position langfristig sehr gute Auswirkungen auf unsere Kirche haben wird.

Weshalb lehnen weite Teile der ungarischen Bevölkerung die Ansiedlung von Flüchtlingen ab?

Vielen fehlen die Kenntnisse, denn es ist oft eine rein theoretische Frage. Es wird Unsinn geredet, denn das Lebensumfeld vieler Ungarn ist frei von Flüchtlingen. Wenn man aber ruhig erklärt, was in den Kriegsgebieten passiert, dann werden die Leute es verstehen – auch in der Kirche. Vor zwei Jahren habe ich erlebt, wie viele Menschen dieses Nazarener-Zeichen verwendet haben, um darauf hinzuweisen, wie Christen und andere im Irak verfolgt werden. Jetzt aber sprechen die Leute kaum noch darüber. Dieses Thema muss aber wieder angesprochen werden! Wenn wirklich verstanden wird, dass die Menschen vor einer schrecklichen Kriegssituation fliehen, es sich nicht um Migranten handelt, die einfach besser leben wollen, sie auch keine Terroristen sind – wenn wir das in der Kirche, in christlichen Schulen erklären, werden die Menschen das besser verstehen. Da bin ich optimistisch.

Frank Fischer (Budapest)

Ein Spiegel hilft, die Optik zu korrigieren

Nachgedanken zu „Wie glaubwürdig ist die Kirche?“

Im letzten Christophoros haben Schüler ihre Gedanken zum Thema „Wie glaubwürdig ist Kirche?“ zu Papier gebracht. Dieses Thema und die Ansichten der Schüler waren vielen Gemeindegliedern ein Impuls. Auch in Gruppen und Kreisen haben uns die aufgeworfenen Gedanken beschäftigt und bewegt. Márta Farsang und Zsuzsa Hajdu-Siklósi haben nun manche der genannten Gedanken aufgegriffen und stellen ihre Eindrücke neben die der Schülerinnen und Schüler.

Gott, Glaube und Kirche – obschon sie zur selben Begriffsklasse gehören sollten – sind und waren meilenweit voneinander entfernt. Das ist der Ursprung der Glaubwürdigkeitskrise der Kirche.

Im nächsten Jahr erinnern wir uns zum 500. Male daran, dass Luther seine Thesen an die Tür der Schlosskirche in Wittenberg geschlagen hat. Bevor er sich zu dieser Tat hinreißen ließ, hat er sich jahrelang gequält, da er darunter litt, dass die Kirche und die Lehre der Bibel nicht im Einklang waren. Er hat nicht vorgehabt eine Revolution auszulösen. Er wollte nur, dass Christi Wort von jedem verstanden und gelebt werden kann und dass es den Menschen bewusst wird, dass Christi Blut uns von unseren Sünden erlöst hat.

Die vielen Sekten und Konfessionen, die entstanden sind, sind Produkte menschlicher Suche. Jeder, der die Bibel liest, findet etwas, was – seiner Meinung nach – im Glaubensleben einer Gemeinschaft fehlt. So trennen sich Menschen von ihren Glaubensbrüdern und suchen neue Wege. Schon das Neue Testament weist auf dieses Phänomen hin. Menschen, die unzufrieden sind oder ohne Gott aufgewachsen sind und etwas Greifbares suchen, weil sie vom Glitzern des Mammons satt sind, sind leicht anzusprechen.

Jeder Mensch weiß und spürt – in einem gewissen Alter noch mehr als zuvor –, dass das Leben einen Anfang und ein Ende hat, und dass der Mensch nicht nur aus einem Körper, aus Material und Wasser besteht, sondern eine Seele hat.

Es fing schon damit an, dass im Paradies der Apfel vom Baum geholt wurde. Die Geschichte von Kain und Abel zeugt vom Neid, der zum Tod führt. Gott hat die zwei Steintafeln mit den Zehn Geboten nicht nur deswegen gegeben, damit auf dieser Grundlage Gerechtigkeit geschaffen werden kann, sondern damit die Menschen in Frieden leben können. Aber augenscheinlich brachte das nichts, die Blutspur von Kriegen zieht sich auch danach durch die Zeiten.

Da kam Christus mit der Hoffnung, dass wir durch sein höchstes Gebot „Du sollst deinen Nächsten lieben wie dich selbst" klüger werden. Doch Petrus, der Fels, hat ihn als zweiter – nach Judas, der für glitzernde Münzen aus verletzter Eitelkeit seine Seele verkauft hat – verraten. Trotzdem wurde er von der Mission, Menschen statt Fische zu fangen nicht enthoben. Und nach seinem Tod sind immer wieder neue und neue Prediger gekommen.

Da aber nicht alle „heilig" waren, musste das Jahr 1517 kommen. Bis heute dürfen wir die Kirche nicht nach jedem Pfarrer und nach jedem Kirchenmitglied bewerten. Ich bin überzeugt, dass jeder Christ, der das Rufwort Christi gehört hat und ihm nachfolgen will, es von da an ernst meint. Wir sind aber Menschen mit mehr oder weniger Fehlern. Das begründet die Kritik unserer Jugend. Heutzutage, wo die Medien nach wenigen Minuten über alles berichten können, kann man nichts verschweigen. Der Mensch und die Kirche sind durchsichtig geworden.

Vielleicht hatten es meine Vorfahren und hat es meine Generation in mancher Hinsicht leichter gehabt. Man ist in die Kirche, in die Jugendgruppe gegangen und ist in eine Gemeinde hineingewachsen. Man hat vor den Eltern Respekt gehabt und traute sich nicht Dinge in Frage zu stellen. Das bedeutet nicht, dass uns alles klar oder gleichgültig war, aber die Zeit, in der auf den Christen der Stempel „Menschen, die an Gott glauben, sind geistig unterentwickelt" prangte, ließ vieles lieber „ruhen".

Die Generation nach uns wurde mit der Kirche weniger vertraut gemacht. Die Eltern liefen willig oder unwillig dem Mammon nach, man wollte den Kindern bessere Chancen im Leben verschaffen. Die Seele war einfach kein Thema mehr. Auch der Druck von außen ließ in der Kirche nach, aber viele „Hirten" haben keine Erfahrung gehabt, wie man die alten „Schafe" zurückbringen oder neu einfangen könnte. So ist es kein Wunder, dass die Jugend vieles nicht versteht und Zweifel am Glauben und der Kirche hegt.

Der Mensch muss den Ruf Gottes hören. Dieses In-Kontakt-Kommen mit dem Glauben ist ein Geschenk Gottes. Denn der Glaube kann nicht erzwungen werden. Man muss aber offen dafür sein. Der Glaube ist wie die Luft, man braucht ihn zum Leben, aber angreifen kann man ihn nicht. Wenn wir Kirchenmitglieder ein Zeichen setzen könnten, dass wir füreinander da sind, einander lieben, kann hie und da eine wenig gut gelungene Predigt keinen Schaden an der Glaubwürdigkeit anrichten. Die Kirche besteht nicht nur aus den Pfarrern, sondern vor allem aus der Gemeinde. Ein guter Hirte kann aber mit Gottes Hilfe Wunder vollbringen.

Wir können auch dann in den Augen der Jugendlichen authentisch werden oder bleiben, wenn wir über unsere Probleme in der Gemeinde offen – aber liebevoll – sprechen. Wir müssen unsere Erfahrungen der jüngeren Generation so weitergeben, dass sie sie auf ihr Leben und ihre Fragen irgendwie übertragen können. Wir müssen unsere Tore weit öffnen, den Jugendlichen die Möglichkeit geben sich davon zu überzeugen, dass wir immer wieder versuchen Gottes Kinder zu werden, aber dazu auch ihre Hilfe brauchen. Ein Spiegel hilft oft die Optik zu korrigieren.

Konkrete Praktiken kann die Kirche nicht geben. Aber wir können Kirchenmitglieder bitten, dass sie aus ihrem Leben erzählen, wie Gott sie ein Leben lang geleitet und geschützt hat – und zwar Krieg, Verfolgung, Krankheit, Not und Trauer zum Trotz. Wenn die Jugendlichen dies mit offenem Herzen hören, können sie leichter beginnen über Wunder und Gottes Hilfe nachzudenken.

Márta Farsang

Wie glaubwürdig ist Kirche? Unlängst verbrachte ich ein paar Stunden in Pressburg. Auf einmal stand ich vor einem riesengroßen Backsteingebäude mit der Aufschrift: „Evanjelický dom starostlivosti". Die über dem Eingang befindlichen Skulpturengruppen bekräftigten meinen Verdacht, dass es sich um das Diakonissen-Mutterhaus handelt, aus dem vor etwa hundert Jahren die Győrer Diakonissen ausschwärmten. Die Aufschrift bedeutet übrigens nicht „Haus der Nächstenliebe", wie von den Einwohnern des Győrer Altenheimes manchmal kritisiert wurde, sondern „Haus der Fürsorge".

Man kann nachlesen, wie dieses „Ausschwärmen" damals vor sich ging. Drei Diakonissen sind nach Győr gekommen. Sie wurden am Bahnhof feierlich mit einem geschmückten Pferdegespann von vielen Gemeindegliedern empfangen. Am Anfang waren einige Waisenkinder zu verpflegen. Die Schwestern begannen mit Hausbesuchen. Aller Anfang war schwer. Manchmal wurde ihnen die Haustür nur für eine kleine Spalte aufgemacht um sie mit ein paar Münzen zufrieden zu stellen und weiterzuschicken. Nach und nach brachten sich die Schwestern in die Heimpflege von Alten und Gebrechlichen ein. Nach nicht allzu langer Zeit erhielten sie dann für ihren Dienst große Anerkennung und immer mehr Anfragen. Sie erlangten schnell Glaubwürdigkeit.

Für die Glaubwürdigkeit braucht man harte Arbeit und Beweise. Wir alle, nicht nur die Pfarrer und Würdenträger, die sozusagen im „Schaufenster" leben, sondern auch die Gemeindemitglieder müssen mit Glaubwürdigkeit überzeugen. Wir alle sind verantwortlich dafür, ob man in der Kirche im Vergleich mit dem täglichen Leben eine Erhabenheit erlebt. Wenn man denselben Wortschatz verwendet, den man auf Schritt und Tritt hört, wenn wir nur denselben Machtkampf, ständigen Streit, oder die Sucht nach Vergeltung aufbringen, was vom Arbeitsplatz oder von einer Wohngemeinschaft leider gut bekannt ist, wenn wir die liebevolle Kritik nicht als eine Möglichkeit des „Sich-Verbesserns" auffassen, wird die Kirche dann glaubwürdig?

Zsuzsa Hajdu-Siklósi

Alte Regeln in neuen Zeiten

Impulse zu den Zehn Geboten

Die Zehn Gebote kennen wir wohl. Sie aufzusagen dürfte keine großen Schwierigkeiten bereiten. Doch was bedeuten sie – gerade in unserer Zeit und in unserem Leben? Darüber haben sich Schülerinnen und Schüler des Lyzeums in einer „Schriftdiskussion" ausgetauscht. Die Zusammenfassungen sind freilich keine Heilige Schrift, doch seien sie uns ein Impuls, um neu über die Zehn Gebote ins Nachdenken zu kommen und sie für unser Leben weiterzudenken.

Das erste Gebot

Ich bin der Herr, dein Gott. Du sollst keine anderen Götter haben neben mir.

„Woran du dein Herz hängst, das ist dein Gott." Woran hängen wir unser Herz? Ist es wirklich Gott oder etwas anderes? Wenn man sich etwas sehr wünscht, dann kann das zu einem „Gott" werden, denn man macht alles dafür, um das Gewünschte zu bekommen – sei es Macht, Geld, Ansehen, Schönheit oder etwas anderes.

Doch manchmal sehen Menschen Probleme zwischen sich und Gott aufkommen, etwa dann, wenn sich die Wünsche der Menschen nicht erfüllen. Welche Wünsche und Bitten erfüllt uns Gott – und welche nicht? Gott ist nicht zunächst ein Wünscheerfüller, denn er ist ja Gott und nicht das Christkind. Gott macht nur das, was für uns gut ist. Und was für uns gut ist, erkennen wir oft selbst nicht. Vielleicht erkennen wir es später – im Rückblick. Vielleicht auch nicht. Und manchmal ist das Durchleben von Entbehrung auch ein wichtiger Prozess in unserem Menschsein, in unserer Persönlichkeitsentwicklung.

Jázmin Fehér

Das zweite Gebot

Du sollst den Namen des Herrn, deines Gottes, nicht missbrauchen.

„O mein Gott!“ Manchmal verleihen wir unserer Verwunderung und Erschütterung so Ausdruck. Und das tun wir im genannten Falle, indem wir Gott erwähnen ohne wirklich an ihn zu denken. Ist das womöglich Thema des zweiten Gebotes?

Ich bin nicht sicher. Vor allem, wenn ich daran denke, wie viele Verbrechen und Kriege schon im Namen Gottes begangen wurden, was ganz sicher ein Missbrauch des Namens Gottes ist.

Vielleicht mag uns dieses Gebot dazu einladen, darüber nachzudenken, wie wir den Namen Gottes richtig gebrauchen. Wir können ihn jederzeit im Gebet ansprechen mit all unserem Dank, mit unseren Bitten, mit unseren Klagen. Wir sollen demütig sein, weil er größer ist als wir. Wenn wir ihn ansprechen, sollten wir das wissen. Das heißt: Wir sollen ihn nicht als Erfüller unserer Wünsche ansprechen. Und wir sollen ihn nicht nur dann ins Gespräch bringen, wenn wir uns von ihm bestätigen lassen wollen, sondern auch zulassen, dass er Fragezeichen stellt, ob manches, was wir tun und denken wirklich so gut ist, wie wir es uns selbst glauben machen wollen. Wir sollen ihn als denjenigen anrufen, von dem alles Leben kommt und zu dem alles Leben zurückgeht. Wenn wir zum Beispiel trauern, dürfen wir ihn auch so ansprechen, dass wir wissen, dass unsere geliebten Verstorbenen bei ihm sind.

Anna Bordács

Das dritte Gebot

Du sollst den Feiertag heiligen.

Martin Luther schreibt hierzu: „Wir sollen Gott fürchten und lieben, dass wir die Predigt und sein Wort nicht verachten, sondern es heilig halten, gerne hören und lernen.“

Was meinen wir dazu? Der Sonntag ist ein Ruhetag. Dennoch arbeiten viele Menschen auch sonntags. Natürlich ist es unumgänglich dass manche Menschen auch sonntags arbeiten. Die Polizei und die Feuerwehr müssen jederzeit bereit stehen, weil immer etwas passieren kann und ihre Hilfe benötigt wird.

Doch es geht um mehr als um Ladenöffnungszeiten. Es geht darum, wie wir den Feiertag gestalten. Der „Feiertag“ ist ja schon Schöpfungswerk. Gott ruhte am siebten Tag. Die Woche über lernen und arbeiten wir. Doch um Mensch sein zu können, benötigt man auch Zeiten, in denen man Zeit für Gott, für sich selbst, für die Familie hat. Freie Zeit wertvoll gestalten. Den Kopf frei machen vom Alltag. Und Gott Raum geben im Leben.

Anna Bordács

Das vierte Gebot

Du sollst deinen Vater und deine Mutter ehren.

Kleine Kinder – und oft nicht nur sie – widersprechen ihren Eltern häufig, wenn sich ihr Wille und ihre Meinung von denen der Eltern unterscheiden. Wenn die Eltern ihrem Kind verbieten, irgendwohin zu gehen, kann es sein, dass das Kind das als unnötige Strenge der Eltern auslegt. Doch es versteht nicht unbedingt sofort, dass die Eltern das aus Liebe zu ihrem Kind tun, weil sie sich um ihr Kind Sorgen machen. Doch in manchen Familien geht der Konflikt zwischen Kindern und Eltern weit darüber hinaus. Viele Kinder ehren ihre Eltern gar nicht – und das ist ein großes und schlimmes Problem. Die Eltern arbeiten sehr viel, damit die Kinder alles zum Leben haben. Sie wollen uns nur Gutes, deshalb sollen die Kinder sie schätzen. Die Eltern sind im Leben die wichtigsten Personen. Wenn wir Probleme haben, helfen sie uns sofort. Das Verhältnis mit unseren Eltern zu schützen, sie zu achten ist eine lebenslange Aufgabe. Viele sind (noch) nicht verheiratet und haben keine Kinder, Eltern haben aber alle. Und wenn wir ihnen nicht vertrauen, wem dann? Sie lieben uns sehr. Wenn sie alt werden, sollen wir sie oft besuchen und im Haushalt helfen oder bei Dingen, die ihnen schwer fallen. Wer die Möglichkeit hat, kann sie auch pflegen.

Klaudia Krebsz

Das fünfte Gebot

Du sollst nicht töten.

Dieses Gebot gilt nicht nur für das Morden. Wenn wir einen Menschen seelisch verletzen, ist auch das eine Art Töten. Man kann jemanden mit nur einem Wort schwer verletzen. Das kommt häufig vor. Menschen überlegen es nicht, wenn sie etwas Schlechtes über jemand anderes sagen, dass das den anderen sehr verletzen kann. Manchmal ist ein verletzendes Wort schmerzhafter als eine Ohrfeige. Viele Menschen beschäftigen sich nicht mit den Gefühlen des anderen

Menschen – und das ist gar nicht gut. Wir sollen sowohl die Bekannten als auch die Fremden lieben – und wenn sie Hilfe brauchen, sollen wir helfen.

Für Tiere gilt dieses Gebot nicht. Raubtiere müssen andere Lebewesen töten, damit sie Nahrung bekommen. Menschen töten Tiere aus zwei Gründen: Der erste Grund ist die Nahrung. Wir brauchen Fleisch, damit wir gesund bleiben können. Ein anderer Grund ist aber, dass Menschen Tiere jagen, weil es ihnen Spaß macht. Wozu ist es gut, Wildtiere zu töten?

Das fünfte Gebot betrifft aber auch die Frage der Abtreibung. Ich denke, dieses Gebot bedeutet auch, dass Frauen ihr Kind nicht abtreiben dürfen. Das ungeborene Kind kann ja nichts dafür. Die Babys sollen geboren werden und wenn die Eltern sie nicht unterhalten können, dann kann das Kind zur Adoption freigegeben werden und das Kind kommt in eine Familie, wo es alles hat.

Schließlich berührt dieses Gebot auch die Frage nach der Selbsttötung – etwa wenn Menschen krank sind, ihrer Umgebung keine Last mehr sein möchten und durch die zunehmende Unselbständigkeit ihr Leben als unwürdig ansehen. Gott ist es, von dem das Leben kommt und der es zurücknimmt. Er ist der Herr über das Leben – und wir sollen es ihm zurückgeben zu der Zeit, die er dafür bestimmt.

Klaudia Krebsz

Das sechste Gebot
Du sollst nicht ehebrechen.

„Wir sollen Gott fürchten und lieben, dass wir keusch und zuchtvoll leben in Worten und Werken und in der Ehe einander lieben und ehren“, schreibt Martin Luther.

Die Ehe und die Familie haben einen besonderen Schutz, denn sie ist der engste und wichtigste „gesellschaftliche Kreis“ im Leben eines Menschen. Damit darf man nicht spielen, das darf man nicht leichtfertig aufs Spiel setzen. Wir leben in Zeiten, in denen der Individualismus und die Selbstverwirklichung wichtig geworden sind, in einer „Wegwerfgesellschaft“, die kaputte Dinge wegwirft, statt sie zu reparieren. Indessen betont das sechste Gebot gerade Liebe und Treue als Grundpfeiler für ein gelingendes Leben.

Das soll freilich nicht bedeuten, dass uns dieses Gebot bevollmächtigt, über die zu urteilen, deren Ehe keinen Bestand hatte. Ihnen sollen wir helfen, sie sollen wir unterstützen.

Jázmin Fehér

Das siebte Gebot
Du sollst nicht stehlen.

Wir sollen dem anderen nichts ohne ihr Einverständnis wegnehmen. Doch man kann nicht nur Gegenstände stehlen. Wenn man zum Beispiel lügt, dann stiehlt man das Vertrauen der Menschen. Ebenso kann man anderen auch das Selbstbewusstsein, die Hoffnung, die Zuversicht oder den Mut stehlen. Oder wenn man den Wald abholzt, dann nimmt man Tieren ihren Lebensraum weg.

Was würde ohne dieses Gebot passieren? Dann könnte man ungestraft sagen: „Das gefällt mir. Ich nehme es einfach weg.“ Oder: „Dies oder das habe ich viel nötiger. Ich kann das behalten.“ Ohne das siebte Gebot bräche ein völliges Chaos aus. Wir sollen dieses Gebot halten – nicht zuletzt, weil es ja auch uns selbst schützt.

Und wie steht es um das illegale Herunterladen von Filmen oder Musik. Viele denken, es wird nicht streng bestraft und das Internet ist ja offenbar dafür da, dass man sich dort alles beschaffen kann, was einen interessiert – und deshalb ist es so, als wäre es erlaubt. Wenn ich das mache und die DVD nicht kaufe, dann bekommt das Studio kein Geld. Und wenn alle Menschen die Filme illegal herunterladen, dann geht das Studio pleite. So sollen wir dieses Gebot halten, schließlich hat Gott es nicht umsonst gegeben.

Gergely Róth

Das achte Gebot
Du sollst nicht falsch Zeugnis reden wider deinen Nächsten.

Das bedeutet: Ich soll nicht lügen. Doch was heißt das? Ist es auch eine Lüge, wenn ich die Wahrheit verschweige? Und gibt es auch „gute“ Lügen, wenn ich lüge, um jemanden zu helfen? Man soll die Wahrheit sagen, denn „Lügen haben kurze Beine“. Meist entpuppen sich Lügen als solche, und dann ist die Situation viel peinlicher. Wenn jemand lügt, dann trauen die anderen ihm nicht. Wenn mich meine Freundin fragt, wie mir ihr neues Kleid gefällt, und ich es ehrlich gesagt nicht so schön finde, was soll ich ihr dann antworten, wenn ich sie nicht verletzen möchte? Wäre hier nicht eine „gute“ Lüge angebracht?

Doch es gibt viele Gerüchte und Schwindelnachrichten. Das sind auch Lügen, nicht wahr? Wenn eine Boulevardzeitung eine Geschichte

braucht und irgendetwas erfindet, veralbert sie ihre Leser. Luther sagt, dass wir unseren Nächsten entschuldigen, Gutes von ihm reden und alles zum Besten kehren sollen. Wie meint er das? Wenn ich weiß, dass mein Nächster etwas Schlechtes getan hat, soll ich schweigen? Und wenn ich gefragt werde, soll ich dann lügen, um ihn nicht in Probleme zu bringen, sondern alles zum Besten zu kehren?

Gergely Róth

Das neunte und zehnte Gebot

Du sollst nicht begehren deines Nächsten Haus. Du sollst nicht begehren deines Nächsten Weib, Knecht, Magd, Vieh noch alles, was dein Nächster hat.

Du sollst dich mit dir selbst beschäftigen, nicht damit, was dein „Nachbar" hat. Jeder Mensch ist unterschiedlich. Du hast es nicht nötig, dich ständig mit anderen zu vergleichen. Du bist wer! Du musst nicht mit jedem Trend mitgehen, dem andere folgen – weder im Kleidungsstil noch im Verhalten.

Wenn du denkst: „Ich kann nicht so gut malen wie meine Klassenkameradin", dann denkst du weiter: „Ich bin nicht so gut. Sie ist besser als ich. – Doch ich will besser sein als sie." Und schon geht es nicht mehr darum, wie gut du malst, sondern nur um den Vergleich mit jemand anderem.

Ich bin zufrieden mit dem, was ich habe. Ich wünsche mir nicht, dass ich die gleichen Kleider und Schuhe trage wie die anderen. Dasselbe gilt auch für Paare. Sei zufrieden, wenn dein bester Freund eine sehr modische Freundin hat. Ich meine „zufrieden" in dem Sinne, dass man nicht neidisch auf das Paar schaut.

Jeder Mensch hat seinen eigenen Weg, den Gott für uns gnädig erdacht hat. Wir können ihn nicht mit dem Weg eines anderen Menschen tauschen. Gott sorgt für uns. Wir müssen deshalb keine Extras hinzufügen wollen, zum Beispiel das, was jemand anders hat. Denn der andere geht seinen eigenen Weg, den Gott für ihn erdacht hat.

Molly Márkus

Mein Bibelwort

Teil VI

Ich liege und schlafe ganz mit Frieden, denn allein du, Gott, hilfst mir, dass ich sicher wohne. (Psalm 4, 9)

„Gnade sei mit euch und Friede von dem, der da war, der da ist und der da kommt." Diesen Satz hören wir oft am Anfang der Predigt. Ich habe mich gefragt, warum der Pfarrer diesen Satz seiner Predigt vorausschickt. Bei meiner Suche nach einer Antwort auf diese Frage bin ich zur Überzeugung gekommen, dass es einfach gut ist, diese Wahrheit zugesprochen zu bekommen: Gott war immer da, ist immer da und wird immer da sein. Bei uns. Auch bei mir persönlich. Und er schenkt Gnade und Frieden.

Wenn ich in den Gottesdienst komme, dann spüre ich Frieden in meiner Seele. Wenn ich dort in der Kirchenbank sitze und die Predigt höre, dann fühle ich immer etwas, was ich vielleicht am besten mit dem Wort „Sicherheit" umschreiben kann. Und diese Sicherheit gibt mir Frieden. Sicherheit und Frieden – von Gott. Beides wirkt auch nach dem Ende des Gottesdienstes im Alltag weiter, in allem, was ich tue. In meinem ganzen Leben fühle ich es, weil Gott immer da sein wird, bei mir, bei uns. Trotz mancher Unruhe des Alltages weiß ich mich

doch in dieser Sicherheit und in diesem Frieden, der von Gott kommt, geborgen. Und so liege ich und schlafe ganz mit Frieden, denn allein Gott hilft mir, dass ich sicher wohne.

Lilla Brandt

Bei ihm ist Kraft und Einsicht. Sein ist, der da irrt und der irreführt.
(Hiob 12, 16)

Ich war auf der Suche nach einem Bibelwort zu meiner Ordination. So saß ich da und blätterte im gerade aktuellen Losungsheftchen. In dem von 2008. Ich habe dieses Heft an ein paar für mich wichtigen Tagen aufgeschlagen. Eher so aus Neugier und eigentlich ganz spielerisch. Da stieß ich auf einen Tag im September. Zwei Familienmitglieder haben an diesem Tag Geburtstag und ein drittes hat gerade da Namenstag. „Das ist es! Ein wichtiger Tag. Und was für ein Bibelwort", dachte ich mir. Und in der Tat. Diese beiden kurzen Sätze sprachen direkt in mein Herz. Dieses Wort passt zu mir. Nicht wegen Hiob, denn wie weit bin ich von ihm entfernt! Sondern Gottes großen Herzens wegen, das ich in diesen kurzen Sätzen spürte. Gottes Herz. In ihm ist alles und jeder aufgehoben. Aus ihm kommt Kraft. Es kann uns zur Einsicht erziehen. Es lässt den, der irrt nicht auf sich gestellt. Und es sorgt sich auch um den, der irreführt. Denn was ist, wenn ich irre? Oder wenn ich jemanden in die Irre führe? Oder wenn ich irre gemacht werde? Und überhaupt: Wer bin ich, dass ich sein Diener sein soll? Und noch dazu bin ich eine Frau – und will auch eine bleiben.

Solche Zweifel hatte ich damals in mir. Doch ich wollte nicht, dass sich diese Gedanken meiner bemächtigen. Ich brauchte etwas anderes. Ich wollte, dass mich Gottes großes Herz begleitet, wenn ich in meine erste Gemeinde komme. Ich wollte, dass Gott mich bei der Hand nimmt, wenn ich ins Ungewisse aufbreche. Ich wollte, dass Gott auf mich aufpasst, wenn ich bildlich gesagt ins tiefe Wasser geworfen werde. Ich wollte, dass ebendieser Gott mir die Worte in den Mund gibt, mir Kraft ins Herz legt und das „Glauben Können" schenkt, wenn ich mit schwierigen Schicksalen, schwierigen Menschen und schwierigen Situationen zu kämpfen habe.

Acht Jahre sind seit meiner Ordination vergangen. Keine besonders lange Zeit, sie ist schnell vergangen. Ich traf auf schwierige Schicksale, schwierige Menschen und schwierige Situationen. Manchmal fühlte ich mich ins tiefe Wasser geworfen und kraftlos. Doch im Rückblick auf diese bewegten und farbenreichen Jahre denke ich, dass ich mich nicht sehr verändert habe. Die Umstände, die Menschen, die Sprachen, die Prioritäten haben sich geändert. Doch ich erkenne mich in mir selbst. Und das beruhigt mich. Denn ich irrte vielleicht nicht und verirrte mich auch nicht. Und auch andere konnten mich nicht in die Irre treiben. Noch nicht. Und wenn es da auch Zweifel gab und gibt, bin ich doch nicht unruhig. Ich weiß, das ist kaum mein Verdienst, sondern am ehesten Seines. Denn von Ihm kommt die Kraft. Er sorgt sich um mich, begleitet mich, nimmt mich bei der Hand, achtet auf mich, gibt mir die Worte in den Mund und hilft mir zu glauben. Und ich sehe: „Bei ihm ist Kraft und Einsicht. Sein ist, der da irrt und der irreführt."

Was für ein Bibelwort. János Ittzés hat an jenem Julinachmittag vor acht Jahren in der Günser Kirche wunderbar darüber gepredigt. Ich habe eine Tonaufnahme davon bekommen. Nun gehe ich und höre sie mir an.

Eszter Manke-Lackner

Die Güte des Herrn ist's, dass wir nicht gar aus sind, seine Barmherzigkeit hat noch kein Ende.
(Klagelieder 3, 22)

Ich habe meine Mutter früh verloren. Ich war zweieinhalb Jahre alt, als sie gestorben ist. Als ich heranwuchs – besonders mit 8 bis10 Jahren –, hat sie mir sehr gefehlt. Ich konnte nicht

verstehen, warum der HERR sie mir weggenommen hat. Ich kann wohl sagen, dass ich zornig war auf Gott.

Meine Klassenleiterin Dr. Takáts Tamásné, Ildikó néni war für viele von uns mehr als nur eine Fachlehrerin für Chemie und Biologie. Sie hat uns oft geholfen. Sie hatte für jeden von uns Zeit. Und sie schenkte uns ihre Aufmerksamkeit. Ildikó néni war reformiert – und nach einem seelsorgerlichen Gespräch drückte sie mir ein kleines Stück Papier in die Hand, auf dem ein Bibelwort geschrieben stand: „Die Güte des Herrn ist's, dass wir nicht gar aus sind, seine Barmherzigkeit hat noch kein Ende."

Karcsi, denke nach, was dir dieses Bibelwort bedeutet, sagte sie zu mir. Wenn ich heute dieses Bibelwort sehe, denke ich an meine Mutter und an Ildikó néni. – Es ist sicher kein Zufall, dass ich bei der Einleitung des Jubiläumsbuches unserer Schule auch an dieses Bibelwort gedacht habe.

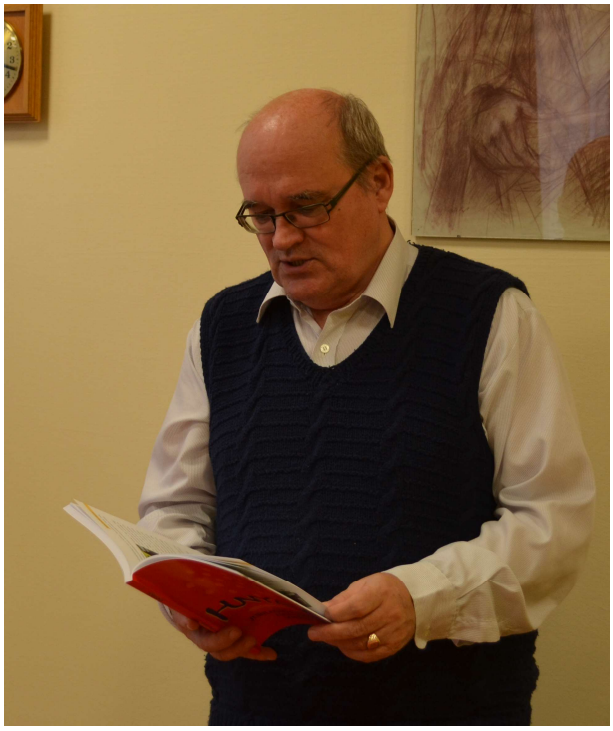

Károly Rajnai

Musikalischer Advent

Ein Gruppenbild der Mitwirkenden stehe hier – und mit ihm sei von Herzen Dank gesagt all denen, die am diesjährigen „Musikalischen Advent" mitgewirkt und ihre Talente eingebracht haben. Ebenso allen, die gekommen sind, um diesen adventlichen Abend in deutscher Sprache mitzuerleben. Was für ein bereicherndes Miteinander! Für mich war dies ein besonderer Abend. Herzlichen Dank!

Holger Manke

Ich bin evangelisch, ich fürchte mich nicht

Im Gespräch mit dem Sänger László Aradszky

Ein ganzes Land summt seine großen Schlager. „Isten véled, édes Piroskám" und „Nem csak a húszéveseké a világ" zählen zu den Liedern, die er in Ungarn bekannt gemacht hat. Indessen ist weniger bekannt, dass der Sänger László Aradszky evangelisch-lutherisch ist. Wer ihn näher kennt, spürt, dass er mit sich selbst im Gleichgewicht ist und dass der Glaube und die Liebe Kraftquellen in seinem Leben sind, aus denen er immer – auch in schwierigen Zeiten – schöpfen konnte. Wie Gott ihn auf seinem Weg begleitet hat, darüber sprachen wir mit László Aradszky.

Zunächst: Wie geht es dir?

Wenn ich darauf humorvoll antworten möchte, würde ich sagen, es kann einem gar nicht besser gehen. Freilich, mein Kräftehaushalt könnte besser sein, aber ich habe derzeit so viele Auftritte wie in meinen jungen Jahren. Am Tag nach einem Auftritt setzte ich mich auf meinen Hometrainer, um meine Kräfte wieder zu mobilisieren. Bisher hat das – Gott sei Dank – auch immer geklappt. Kurzum: Danke, mir geht's gut.

Ich kenne den Satz von dir: „Das Mir-geht's-gut verpflichtet." Mir gefällt das sehr.

Ich glaube, der Satz stammt tatsächlich von mir. Wenn es dem Menschen gut geht, dann muss er Gutes tun. Meine Überzeugung ist – und das meine ich ohne Angeberei und Übertreibung –, dass ich eine Aufgabe habe. Die enorme Zuneigung, die ich bekomme, verpflichtet mich. Ich kann mich an keine Situation erinnern, die diese Aussage entkräftet hätte. Ich mag die Menschen – auch die, die jahrelang, die seit Jahrzehnten auf dem Irrweg sind.

Deine Liebe zu den Menschen wurzelt sicherlich in deiner christlichen Erziehung. Als Kind hast du lutherische und reformierte Gottesdienste besucht. Du warst im Religionsunterricht. Und die Konfirmation ist ja dann auch noch zustande gekommen.

Das hast du schön formuliert. (lacht)

Ich weiß, das Fußballspielen war für dich ein Konkurrent des Konfiunterrichts. Aber eigentlich will ich darauf gar nicht hinaus, eher auf die Frage, was die religiöse Erziehung, die Gottesdienste dir und deiner Persönlichkeit gegeben haben.

Meine Eltern stammen aus dem Komitat Békés, mein Vater aus der Stadt Békés, meine Mutter aus Békéscsaba. In dieser Gegend waren das Luthertum und der Kalvinismus sehr stark. Den Kalvinismus hat meine Mutter als Reformierte vertreten, die lutherische Kirche habe ich – durch meinen Vater – vertreten. Mein Großvater war ein reformierter Presbyter. Schon als Kind hat mich interessiert, was eigentlich „reformiert" und was „evangelisch-lutherisch" ist. Natürlich wurde mir das damals auch erklärt. Ich wusste, ich bin evangelisch-lutherisch. Und mir wurde außerdem klar, dass Gott die Lutheraner je einzeln nach seinem Ebenbild geschaffen hat. Freilich wusste ich damals noch nicht, was Individualismus ist, aber ich war beruhigt zu wissen, dass ich Lutheraner bin. So habe ich mich auch als Schüler am Evangelisch-Lutherischen Fasor-Gymnasium wohl gefühlt, das dann verstaatlicht wurde. Es tut gut, an meine Zeit an dieser Schule zurückzudenken. Mein Bruder hatte auch ebendort Abitur gemacht, in der Klasse des späteren Kossuth-Preisträgers Miklós Vermes. Mich hat er auch unterrichtet. Auch nach siebzig Jahren kann ich mich noch so klar an meine Lehrer erinnern. Später habe ich zwar diese Gegend verlassen, aber von der Kirche habe ich mich nie distanziert. Die Kirche war zwar nur drei Stationen mit dem Oberleitungsbus entfernt, aber meine Freude am Sporttreiben und mein immer schneller werdendes Leben haben mich dann seltener in die Kirche geführt. Doch mein Glaube ist auch seither ungebrochen. Ich glaube an den Schöpfer, der mich als Individuum, als Lutheraner geschaffen hat, dass er mich versteht, dass ich in Glaubensdingen zum Einzelunternehmer wurde.

Du hast die Konfirmation erwähnt: Der Kontakt zwischen der reformierten und der lutherischen Kirche war sehr eng. Mein Großvater – der erwähnte reformierte Presbyter – kam mit meiner Großmutter zu meiner Konfirmandenprüfung in die evangelische Kirche.

Wir waren nervös. Er, weil er wollte, dass ich sie bestehe. Und ich noch mehr, weil ich hoffte, durchgewunken zu werden. Ich war nämlich nur ein einziges Mal beim Konfirmandenunterricht erschienen. Während der übrigen Stunden war ich auf dem Fußballplatz. Ich bin sicher, dass mich der Herr Bischof für so ein Geständnis tadelt, doch ich bitte um Vergebung. Doch ich bleibe dabei: Ich habe mich nicht verändert.

Anfang der 60er Jahre kam dein Durchbruch mit dem Lied „Még ide-ode húz a szív". Ein paar Jahre später standest du musikalisch an der Spitze des Landes. Du erhieltest die erste Goldene Schallplatte Ungarns, und auch die zweite gehört dir. So ein unglaublicher Erfolg kann ja auch zur Belastungsprobe für die Persönlichkeit werden. Meinst du, dass der Erfolg eine Gefahr bedeutete, abzuheben? Oder wie gelang es mit beiden Beinen auf dem Boden zu bleiben und „auszuhalten", dass man dich im ganzen Land beklatscht, dir zujubelt und dich feiert?

Das ist eine interessante Frage, weil ich wieder auf die Kirche zurückkommen muss. Auf die Liebe. Ich musste ja mit beiden Beinen auf dem Boden bleiben. Ich hatte keine Angst, abzuheben, weil ich ja gläubig war und bin. Die Liebe, die mir von Zuhause mit auf den Weg gegeben wurde, hatte ich weiterzugeben. Liebe – in diesem Wort ist alles enthalten. Auch Gott liebt uns.

Ich fürchtete mich nicht, dass mir der Boden unter den Füßen abhandenkommt und ich anfange, mir etwas auf mich einzubilden. Ich fragte mich eher, wann mir das Rollo zugezogen wird. Denn mein Bruder war aufgrund erfundener politischer Anschuldigungen im Gefängnis. Er war ein Journalist – und ein wunderbarer Schüler eines wunderbaren Gymnasiums. Bis heute kommt er zu den Klassentreffen aus Schweden nach Hause.

Das 20. Jahrhundert stellte die Menschheit vor große Herausforderungen. Man musste auf der Hut sein und immer wissen, worauf man was antwortet. Ich denke, da habe ich viel von meinen Eltern und Großeltern gelernt. Ich wusste und weiß bis heute, wie ich mich verhalten muss. Ich habe zahllose Geheimnisse in meinem Herzen, die ich niemals jemandem sagen darf. Ich dachte mal, wenn ich reden kann, werde ich das tun. Aber dann kam ich zur Einsicht, dass, wenn jemand Unwahrheiten sagt, wenn es um meine Haut geht, um selbst zu glänzen … Wie auch immer. Ich sagte schließlich doch nicht, dass es nicht so war – und hatte

deswegen viele schlaflose Nächte. Ich kam drauf, dass ich damit nur Öl aufs Feuer gießen würde. Der Friede darf nicht wegen einfacher Interessen gefährdet werden.

Übrigens, danke, dass du diese Frage gestellt hast: Ich höre immer wieder, dass ich deshalb geliebt werde, weil ich einfach bin und mich nicht aufspiele. Ich hatte einst bei einer Kleingenossenschaft gearbeitet, die sich mit Füllfederhalterreparaturen beschäftigte. Ganz einfach deshalb, weil ich nirgendwo sonst eine Anstellung fand. Dann hat mir ein Parteisekretär unter die Arme gegriffen, weil er mich mochte und ahnte, dass ich irgendwie talentiert bin – er ahnte freilich nicht, dass es das Singen sein würde. Seine Ehefrau, Edit Bajor, war eine bekannte Fernsehpersönlichkeit. Sie hat mich zum Komponisten Ernő Vécsey gebracht, bei dem ich vorsingen durfte. Kurzum: Der Parteisekretär hat mir geholfen, und ich bin ihm dankbar. Ich kann nichts Schlechtes über ihn sagen. Kann sein, dass er in seinem Leben etwas Schlechtes getan hat, doch was ich von ihm weiß, hat er nur Gutes getan. Als ich dann „Még ide-oda húz a szív" sang und den Wettbewerb „Tessék választani" im Erkel-Theater gewann, hat mir Gott wieder unter die Arme gegriffen. Wer, wenn nicht Er? Daraufhin habe ich ein Gelübde abgelegt. Jetzt läuft mir ein Schauer über den Rücken, während ich das sage, denn diese Gedanken kommen alle so auf, als wäre es gerade jetzt geschehen. Ich wusste, dass ich jederzeit abserviert werden konnte. So kam es dann später ja auch – sechzehn Jahre lang „fand ich nicht statt".

Du erwähntest deinen Bruder …

Er wurde 1953 auf fünfzehn Jahre verurteilt. Ein „großzügiges" Urteil auf Veranlassung von oben. Es kam beim Maß der Strafe die Frage auf, ob der Prozess neu aufgenommen werden sollte, doch eine Verhandlung gab es nicht. Jedoch kam es zu einem „Erlebnis". Auf einmal – ohne ein erklärendes Wort – wurde mein Bruder in ein Auto gesetzt und zum damaligen sowjetischen Botschafter Andropov gebracht. Noch heute erwähnt mein Bruder, dass es ein höfliches Gespräch war. Andropov erkundigte sich, wie ein ungarischer Journalist die hiesige Situation einschätzt, worauf mein Bruder nur entgegnete, dass er Sportjournalist sei. Mein Bruder teilte sich die Gefängniszelle mit dem Generalstabsoffizier Béla Király, der ihm die englische Sprache beibrachte und mit dem mein Bruder sich anfreundete. Das sind Gründe, weshalb ich Angst hatte, dass ich abserviert werde – nicht etwa nur deshalb, weil mein Bruder im Gefängnis war.

Am 22. Oktober 1956 ging ich zu ihm ins Gefangenenlager in Csolnok, wo er Schreiber der politisch Verurteilten war. Dort gab er mir das Buch „Rab Ráby", auf deren ersten drei Seiten die Verurteilten, zwei- bis dreihundert „Bergleute" Zeilen geschrieben haben, bei denen man nur weinen kann, wenn man sie liest... Da habe ich verstanden, obwohl ich es irgendwie immer schon wusste, was für einen Bruder ich habe.

Aber mir ist noch was eingefallen: Das habe ich noch nie jemandem so detailliert erzählt. Wir „dissidierten" am 4. November – aber nur bis Stuhlweißenburg. Ich konnte meine kranken Eltern nicht alleine zurücklassen. Mein Bruder jedoch musste weiter nach Wien – ob es klappt oder nicht. Der Abschied fiel schwer. Ich war Soldat und musste bis zum Morgen zurück in meine Kaserne, wo die Aufgabe auf mich wartete, bei der Auflösung der Kaserne mitzuhelfen. Danach wurde ich nach Steinamanger zum Grenzschutz beordert – das war meine dritte Kaserne. Aus der ersten – von den Funkaufklärern in Budapest – wurde ich weggebracht, weil ich politisch nicht zuverlässig war. Nicht mein Bruder, sondern ich! Wie das kam, weiß ich nicht. Dann kam ich nach Stuhlweißenburg zu einem Bataillon, bei dem man mich nicht wollte. Der Generalmajor Mikes brüllte auf dem Flur, dass er so einen Menschen nicht braucht – im ganzen Flur dröhnte es. Und bei diesem Bataillon wurde ich Schreiber. Ist das nicht interessant? Als ich dann in die Kaserne kam, war ich allein. Ich war so „unzuverlässig", dass ich das Tor öffnen durfte. Danach kam ich zum Grenzschutz nach Steinamanger, wo ich ebenfalls Schreiber war.

Um auf meine musikalischen Karriere zurückzukommen: Ich hatte immer die Befürchtung, dass ich beiseite geräumt werde. Und ich habe mich gewundert, dass ich überhaupt im Rundfunkstudio Aufnahmen machen durfte. Und als ich die erste und die zweite Goldene

Schallplatte bekam, wollte ich nicht glauben, dass das möglich ist.

Dann kam es aber zum Krach. Denn Péter Erdős von der Ungarischen Schallplattengesellschaft sagte zu mir: „Aradszky, wer braucht denn Sie?“ Ich habe ihm daraufhin ordentlich meine Meinung gesagt und ihm die Tür vor der Nase zugeknallt. Danach durfte ich sechzehn Jahre lang nicht bei der Plattenfirma singen.

Da war immer ein Stachel in dir.

Ja, immer. Als mein Bruder im Gefängnis war, kamen beinahe täglich falsche Informanten mit der Behauptung zu uns, sie seien mit ihm in einer Zelle gewesen. Sie waren aber nie mit ihm in einer Zelle. Wir hatten ein sehr schweres Leben – und trotzdem bin ich da. Ich hätte betrunken im Straßengraben liegen können. Aber ich wusste, ich habe noch eine Aufgabe. Ich habe noch etwas zu tun.

Was gab dir nach alldem Halt?

Der Glaube.

Und du liebst Ungarn, denn du bist nach den Auslandstourneen immer zurückgekommen.

Einmal hat mich ein ungarisches Ehepaar nach Toronto eingeladen, um für die dort lebenden Ungarn zu singen. Ich habe sofort zugesagt, fürchtete jedoch, dass ich keine Ausreisegenehmigung bekommen würde. Doch man ließ mich ausreisen – vielleicht in der Hoffnung, dass ich gleich dort bleibe. Zu ihrem Pech kam ich aber immer zurück. Insgesamt war ich dreizehnmal in Amerika, weil ich immer wieder eingeladen wurde. Einmal wurde eine Hausparty für mich veranstaltet, ich wurde auf Händen getragen. Doch dort war auch eine Dissidentin, die damit anfing, an den Zuständen in Ungarn herumzumäkeln. Wie schmutzig die öffentlichen Toiletten dort sind – was ja stimmte. Wie viel Müll und Dreck es in Budapest gibt – was auch stimmte. Aber wie sollte Budapest denn 1956 und danach aussehen? Natürlich musste das in Ordnung gebracht werden. Ich stand auf und ging, weil ich nicht duldete, dass so über meine Heimat hergezogen wird. Obwohl hier das Kádár-Regime herrschte. Ob es nun die Leser glauben oder nicht. Ich habe keine Angst, das auszusprechen. Ich bin evangelisch, ich fürchte mich nicht.

Am Anfang unseres Gesprächs hattest du erwähnt, dass du auch die Menschen liebst, die auf dem Irrweg sind. Das „Wie auch wir vergeben unsern Schuldigern“ könnte zu einer ernsten Herausforderung für dich geworden sein. Du warst etwa 35 Jahre alt, als du auf die Zensurliste kamst, und über 50, als du wieder zurückgekommen bist. Ein Zeitraum, der im Leben eines Mannes ja eigentlich sehr produktiv ist. Ich finde es bewundernswert, dass in dir kein Hass spürbar ist. Musstest du dafür kämpfen, vergeben zu können?

Ich glaube an den Menschen. An die Vergebung. An die Ewigkeit. Hätte ich den Glauben nicht, dann würden nur Sünde und Rache mein Leben steuern. Schlechtes führt jedoch wiederum zu Schlechtem. Und über den, der damals dafür gesorgt hat, dass ich auf die Zensurliste komme, kann ich auch nicht eindeutig behaupten, dass er der Täter ist. Vielleicht war er aus einem anderen Sichtpunkt selbst ein Opfer. Wer weiß. Das Leben besteht ja nicht nur aus einer Bewegung, sondern aus vielen erfolgreichen oder weniger erfolgreichen Bewegungen. Da gibt es keine Schwarz-weiß-Situationen. Und schließlich – so wie Gott auch zuvor an mir gehandelt hat, war vielleicht auch dies der von Gott gewollte Weg für mich.

Wichtig ist, dass man sehr viele Dinge wieder gutmachen kann. Und mir war auch klar, dass ich mich nicht mein ganzes vor mir liegendes Leben lang auf eine Tat eines Menschen konzentrieren wollte. Seinetwegen gebe ich nicht auf. Sondern ganz im Gegenteil. Ich kämpfe, gestalte und versuche, den Menschen etwas zu geben – und zwar mit noch mehr Energie und Kraftaufwand. Darin habe ich immer Hilfe von oben bekommen. Vielleicht ist ja das mein Glaubensbekenntnis, meine christliche Einstellung.

Als Mitte der 80er Jahre der Anruf kam, dass du nun wieder die Möglichkeit hast, eine Langspielplatte aufzunehmen, konntest du antworten, dass du das Material schon fertig hast. Die bekanntesten Komponisten und Textdichter hatten für dich geschrieben – und

zwar vorläufig für die Schublade. Das hat mich überrascht. Hatten sie das im Gefühl, dass deine Zeit noch kommt?

Die, die Lieder für mich geschrieben haben und wussten, dass ich in eine solche Situation gekommen bin, haben sich nicht abgewandt. Wie auch, wo wir uns doch mochten?

Ich kann mir schon vorstellen, dass es ein paar Leute gab, die sich von dir abgewendet haben, weil es keinen Vorteil mehr brachte, mit dir befreundet zu sein.

Wer sich augenscheinlich abgewendet hat, hat sich in Wahrheit nicht abgewendet, sondern zur Kenntnis genommen, dass ich nicht in der Fernsehsendung auftreten kann, die ihm nützen soll und seinem Vorankommen hilft. Ich will keinen Namen nennen, denn ohne ihn wäre ich nicht hier. Doch ich habe ihn verstanden. In Balatonfüred fand ein Liedautorenabend zu seinen Ehren statt. Die Mitwirkenden fuhren sozusagen vor der Haustür unseres Sommerhauses in Balatonfűzfő vorbei – und bekannte Kollegen wie Péter Máté oder László Komár kamen auf eine Umarmung herein. Sogar meine Frau war als Maskenbilderin und Friseurin bei diesem Termin. Nur ich ging nicht dorthin. Sollte denn der Liedautor meinetwegen den Abend, der ihm zu Ehren veranstaltet werden sollte, absagen? Der im Fernsehen übertragen wurde? Wo es doch nur einen Sender gab? Wenn ich das von ihm erwartet hätte, wodurch wäre ich dann anders?

Sie haben meine Lieder geschrieben – und sie wussten, dass sie das für meine Schublade tun. Als die Noten geschrieben wurden, haben sie auch das Datum dazugeschrieben. Und ich hatte all das in meiner Schublade. Als dann Tamás Révbíró anrief, ob ich – nach sechszehn Jahren Funkstille – eine Langspielplatte aufnehmen würde, fragte ich ihn scherzhaft, ob er sich denn nicht womöglich verwählt hat. Auch im Hörfunk und Fernsehen war ich nicht zu hören und zu sehen, und dennoch hatte ich vielerorts Auftritte – so mehr als zehnmal in Amerika. Inzwischen schrieb ich meine ungarischen Texte auf große internationale Schlager. Ich gab nicht auf, weil so ein Trotz in mir herrschte. Meine Charakterzüge, all das, was ich von Zuhause mitbekommen habe, haben meine Seele und mein „Dann erst recht" gestärkt. Und das sage ich ohne Übertreibung.

Ich kann mir vorstellen, dass manch ein Sangeskollege Bitterkeit verspürt, wenn er darüber ins Grübeln kommt, dass er nie wieder solche Erfolge haben wird wie vor fünfzig Jahren. Der darunter leidet, dass er auch in kleinen Dörfern auf kleinen Bühnen auftreten muss. Man spürt, dass du auch dort gerne auftrittst.

Wo Licht brennt, da bin ich. Weil ich eingeladen werde. Ein Bürgermeister kennt nicht so viele Bürgermeister wie ich. Mich laden die Bürgermeister ein, weil die Bewohner ihnen sagen, dass sie den Aradszky sehen wollen. Freilich laden mich auch die großen Konzertveranstalter ein. Und zwischendurch werde ich auch ausgezeichnet. So erhielt ich von der Stadt Győr eine Auszeichnung, ich bekam das Verdienstkreuz der Republik Ungarn und ich könnte noch mehr aufzählen. Solche Erlebnisse habe ich inzwischen öfter – und ich gestehe, es tut mir gut. Ich gehe zu allen Auftritten sehr gerne – von der kleinsten bis zur größten Ortschaft. Ich fühle, dass ich dorthin gehen muss, wohin ich eingeladen werde. Und warum laden sie mich ein? Weil sie Zuneigung, Herzlichkeit und Liebe von mir erwarten. Und das bekommen sie auch.

Gott bedeutet für dich wirklich eine tägliche Verbindung. Du betest allabendlich. Du betest vor Auftritten. Wer ist Gott für dich?

Denke nicht, dass ich mich für unser Gespräch ursprünglich so angezogen habe, wie ich jetzt aussehe. Eine Lebenspartnerin, eine Ehefrau ist so. Sie lässt ihren Mann nicht in Irrtumskleidung aus dem Haus. Ich hatte also erst etwas anderes an. Doch dann ging sie zum Kleiderschrank und gab mir das, was sie für richtig hielt. Ich habe darüber nicht mit ihr gestritten. Eine Frau, die Jahrzehnte lang als Maskenbildnerin und Friseurin beim Fernsehen gearbeitet hat, ist vom Fach und kennt sich damit aus.

Und mit Gott verhält es ganz ähnlich: Er ist, was mich betrifft, „vom Fach", kennt mich, versteht mich, will Gutes und ist Tag für Tag bei mir. Warum sollte ich nicht auf seinen Rat hören, darauf, was er mir sagt?

Holger Manke

Engedjétek hozzám jönni...

10 éve evangélikus a Borsmonostori utcai óvoda

A Soproni Evangélikus Egyházközség 10 éve a fenntartója óvodánknak, mely alkalomból október 18-án ünnepeltük. A meghívottak között voltak az egyházközségünk vezetői, lelkészei, presbiterei, egykori lelkészek, az országos iroda képviselői, más evangélikus óvodák vezetői és a városi óvodavezetők.

Először az intézményünk lelkésze, Kadlecsik Zoltán tartott áhítatot, melyet a Méhecske csoportosok ünnepi műsora követett. A vendégek ez után meghallgatták a visszatekintést az óvodánk elmúlt 10 évére.

A Brass Brothers zenekar – melyben óvodásaink szülei is játszanak – előbb a vendégeket, majd az óvodásokat köszöntötték hangulatos zenével.

Az iskolánk tornatermében Maráz István vezetésével a Sopron Táncegyüttes táncosai várták az ünneplőket, akik előbb bemutatót, majd táncházat tartottak az óvodásoknak és a meghívott vendégeknek.

A négy csoportunk jelével ellátott óvoda tortáján ez után gyújtottuk meg a gyertyákat, amit az ebéd után fogyasztottunk el közösen a gyermekekkel.

A szülők még sok süteménnyel járultak hozzá az óvodásaink ünnepéhez.

Nagyon jól érezték magukat a jubileumon kicsik-nagyok egyaránt.

A fellépőknek ez úton is köszönjük a segítségüket, mellyel emlékezetessé tették az alkalmunkat.

Idén kettős születésnapot tartottunk, iskolánk 20, óvodánk pedig alapításának 10. évfordulóját ünnepli. Ezzel az óvodai ünneppel csatlakoztunk intézményünk ünnepségsorozatához.

Dr. Majorné Bruckner Judit (óvodavezető)

Periszkóp

Még vagy már?

A karácsony Isten megmentési terve

Istentől megfosztott magyar testvéreim! Anyagimádó ösztönfigurák lettünk, akik, amikor belül, lélekben kéne ünnepelni, idétlenkedünk. A fenyőfa értelmezés nélkül marad, alatta Jézusnak semmi jele nem látható. A külsőségekben kimerül az ünnep, lelkiség sehol. Néhányan közülünk betévednek az éjféli misére, de nem a Megváltót ünnepelni, hanem mert jót lehet ott sírni, meg éneklik a Csendes éjt. Azután következik az evés, ivás. Sokan az üzleteket látogatják, hogy akár hitelre is ajándékot vegyenek, vagy a karácsonyi főzésére összpontosítanak. A hit nélküli emberek ezt nevezik a karácsony legnagyobb örömének. Szóban és külsőségekben keresztények vagyunk, de a karácsonyi készülődés közepette kiöntjük életünkből az Istentől küldött Gyermeket. Pedig Jézus nélküli karácsonyt ünnepelni értelmetlen hiábavalóság. Elidegenedtünk Istentől, önmagunktól és embertársainktól, saját világunk rabjává váltunk.

Egykor a keresztény hit vezette ki Európát a barbárságból. A hittel élő vezetők felismerték és vallották már akkor is, hogy Európát és a világot a hit fogja kivezetni a barbárságból. 2016 év telt el a Gyermek születése óta, amely az időt két részre osztotta: Krisztus előtti és Krisztus utáni időre. Az emberek viselkedése sajnos nem sokat változott, továbbra sincs időnk arra, hogy elmenjünk az istállóba, és megkeressük a gyermek Jézust. Az ünnep vigíliáján, amely Krisztus születéséről emlékezik meg, másra figyelünk. A karácsony Isten családjának és Isten szeretetének, Isten emberszeretetének az ünnepe. Istennek mi vagyunk a családja!

Keveset tudunk arról, merre kell haladnunk és mit kell tennünk ma, és itt, Európában. Magunkra hagyottak vagyunk az Úr védelme nélkül. Ez az egyik oka, hogy sok ember stresszben él, nem találja a helyét. Megpróbálnak Isten helyett saját magukról gondoskodni, saját magukat megvédeni. A vele való kapcsolat nélkül nem vagyunk tisztában Tőle kapott ajándékainkkal és tehetségünkkel, így nem is tudunk jól sáfárkodni velük.

Az európai ember életében Isten helyét elfoglalta a pénz és az élvezetek, az iszlám pedig elfoglalja Európát. Nem is kell hozzá fegyver, elegendő a hit. A muszlimok önfeláldozó szent háborút viselnek, átvágnak háborgó tengereken, gyalogolnak viszontagságos körülmények között, hogy megérkezzenek Európába. Tizenkilenc országban az iszlám az államvallás, a többit meg kell hódítani, háborús terület. A dzsihád arra kötelezi híveit, hogy ezeket bármilyen áron elfoglalják, és uralmuk alá hajtsák. Háborúk, ökológiai katasztrófa és a szegénység: a menekültek között vannak Jézus tanítása szerint segítségre szoruló felebarátaink is. De a jelenlegi népvándorlás egyúttal iszlamizálás lehet a hitehagyott területeken. Az elvilágiasodott Európa csak pénzben és napi politikában gondolkodik. Az európai értékeket, a „Szabadság, egyenlőség, testvériség" eszméjét már régen felváltotta a szabadosság, az egyformaság és az idegengyűlölet.

Keserűséggel töltheti el szívünket, ha mindezt úgy értékeljük, hogy a migráció Isten büntetése. Európa elestének végül a bálványimádás lesz az oka, ahogy hajdan Izrael elestének is: a pénz, a hatalom szeretete, és az Istentől elfordulás. Alig 50 év alatt Európa valóban az iszlám uralma alá kerülhet, ahol hívő keresztényeket, zsidókat és más vallásúakat meg fogják tűrni abban az esetben, ha rendelkeznek otthon Koránnal, az iszlám szent könyvével. Békés emberek ők, ha minden a saját felfogásuk szerint történik. Ünnepnapunk így hát a péntek lesz, és örülhetünk, ha nagyon diszkréten megünnepelhetjük a Karácsonyt és a Húsvétot Jézus nevének elhallgatásával. A langyos kereszténység nem ment meg minket: „Tudok cselekedeteidről, hogy nem vagy sem hideg, sem forró. Bárcsak hideg volnál, vagy forró! Így mivel langyos vagy, és sem forró, sem pedig hideg: kiköplek a számból." (Jel 3,15-16)

Nézzünk derűlátóan: még van kb. 50 évünk! De akkor, és csakis akkor, ha Európa vezetőivel együtt Isten kegyelméből megtér! Addig azonban sokat kell imádkoznunk, komolyan kell vennünk keresztény hitünket, erkölcsünket és a Tízparancsolatot. Meggyőződésem, hogy ez befolyásolja a nemzetek sorsát és a történelmi eseményeket. Csodálatos lehetőség az igazi keresztények számára, hogy elérjék az iszlám világot, nem nekünk kell elmenni hozzájuk, hanem ők fognak eljönni, hogy hallgassák az evangéliumot. Az emberek választ keresnek, és

oda fordulnak, ahova tudnak. Ezért kell az egyháznak fellépnie az evangéliummal olyan erőteljes és vonzó módon, ahogy eddig soha. Ezért kell hitben-lélekben megerősödnünk, hogy alkalmassá váljunk misszionk teljesítésére. A Karácsony Isten hatalmas megmentési terve! Közeleg az idő: Ébredjetek, akkor hitetek megtartó titeket! A megtartó hit forrása Isten, az ő ígéretei, és cselekedetei. Kívánom, hogy napról napra legyen megtartó hitetek, tudjatok bízni a gondviselőben a mindennapok feladatai és próbái között, ne csak az ünnepnapokon!

Csiszár Ágnes

Tervezett programok

„Egy este az evangélikusoknál"

- Január 15-én, vasárnap 18 órakor a Four Bones harsonakvartett koncertje lesz a nagyteremben.

Csoportjaink alkalmai

bibliaóra minden hétfőn 15 órakor a Fabricius Szeretetotthon kápolnájában (december 26-án elmarad)

bibliaóra minden csütörtökön 18 órakor a kisteremben (december 29-én elmarad)

énekkar minden szerdán 17 órakor a klubszobában (december 28-án és január 18-án elmarad)

barkácskör-Bastelkreis minden pénteken 15 órakor a társalgóban (december 23-án, 30-án és január 6-án elmarad)

ifi – Jugendgruppe (13-17 éves fiataloknak) minden pénteken 17.30-kor az ifiteremben (december 30-án elmarad)

nagyifi (17-27 éves fiataloknak) minden pénteken 19.30-kor az ifiteremben (december 23-án és 30-án elmarad)

Kirchenkaffee január 15-én és február 19-én, vasárnap 10 órakor a kisteremben

Glaubensgesprächskreis – német beszélgetőkör január 13-án és 27-én, február 10-én és 24-én, március 10-én, pénteken 15.30-kor a lelkészi hivatalban

baba-mama kör január 4-én és 18-án, február 1-jén és 15-én, március 1-jén, szerdán 10 órakor az ifiteremben

Kindergruppe – német gyerekcsoport január 11-én és 25-én, február 8-án és 22-án, március 8-án, szerdán 16.30-kor a kisteremben

FiFi kör január 14-én, február 11-én és március 11-én, szombaton 9 órakor a nagyteremben

mocorgós délelőtt február 19-én, szombaton 10 órakor a nagyteremben

nőslénykör január 9-én és február 13-án, hétfőn 20 órakor a klubszobában

filmklub február 20-án, hétfőn 18 órakor a kisteremben

presbitériumi ülés január 3-án, február 7-én és március 7-én kedden 17 órakor a kisteremben

gyászcsoport január 2-án, február 6-án és március 6-án, hétfőn 18 órakor a kisteremben

váló-háló: érdeklődni lehet Gerhát Orsolyánál (+36-20/770-39-76, gerhatorsolya@gmail.com)

Anonim alkoholisták – minden vasárnap 16 órakor és csütörtökön 19 órakor a gyülekezeti házban, érdeklődni lehet a +36-20/964-52-17-es telefonszámon

Egyéb

- Január 6-án, pénteken 19 órakor lesz a reformációi emlékév országos nyitóünnepsége Budapesten, a Művészetek Palotájában.
- Január 16. és 21. között, hétfőtől szombatig 17 órakor az ökumenikus imahét keretében istentiszteleteket tartunk a különböző felekezetek templomaiban.
- Január 22-én, vasárnap délben a borlovagrenddel közösen ételt osztunk a rászorulóknak a Kristály üzletháznál.

Január 19-én, csütörtökön Sopronban tartják az országos megemlékezést a német kitelepítésről. Ennek keretében 10 órakor gyülekezeti házunk nagytermében tartanak előadásokat, 15 órakor megkoszorúzzák a kitelepítési emléművet, 16 órakor pedig német nyelvű istentiszteletet tartunk a templomban.
A tervek szerint a megemlékezésen jelen lesz Balog Zoltán miniszter és dr. Lackner Pál volt tábori püspök. Mindenkit szeretettel várunk!

Február 4-én, szombaton délután és február 5-én, vasárnap délelőtt az Európát bejáró

REFORMÁCIÓI KAMION

Sopronban, a Széchenyi téren, a hűségzászló mellett lesz látogatható. A kamionban sokféle videóüzenetet nézhetünk meg a reformációról és a reformáció európai városairól. Szombaton 12 órától kezdődően félóránként ingyenes reformációi városvezetés indul a kamiontól magyar és német nyelven. Megtekinthető lesz templomunk és gyülekezettörténeti kiállításunk is. A Líceumban reformációs játszóházzal (az új Luther-társasjáték is kipróbálható) és reformációs szabadulószobával tehetik próbára ügyességüket és ismereteiket fiatalok és idősek egyaránt. A Széchenyi téren forralt bor is várja az érdeklődőket. Ebből az alkalomból vasárnap Dr. Michael Bünker osztrák püspök és Dr. Fabiny Tamás püspök igehirdetéssel szolgál istentiszteleteinken.

Mindenkit szeretettel várunk!

Evangélikus biblikus szabadegyetem Sopronban

A budapesti Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatói 2016-ban nagysikerű kurzust indítottak, amiben tudományos igényességgel és a Biblia iránti hagyományos evangélikus elkötelezéssel kínálnak lehetőséget ismeretszerzésre és ismeretbővítésre. A kurzus néhány előadását most Sopronban hirdetik meg, amikben ilyen kérdésekre keresnek választ: *Hogyan éltek a bibliai korok emberei? Hogyan keletkezett a Biblia? Miként tárja fel Istent? Hogyan érkezett meg a Szentírás a világ különböző térségeibe?*
Előadók: Dr. Korányi András, Dr. Kőszeghy Miklós, Dr. Varga Gyöngyi
Az alkalmakat három szombaton, 14 és 17 óra között tartjuk a gyülekezeti házban:
2017. február 18-án, március 4-én és 18-án.
Jelentkezni lehet január 31-éig a lelkészi hivatalban, a részvételi díj befizetésével. A sorozat részvételi díja: 3000 Ft. Napijegy: 1500 Ft. A képzés 20 főnél kisebb létszámmal nem indul.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem képzéseire hívogató új honlap a kozossegben.hu címen érhető el. Jelentkezési határidő: február 15.

Istentiszteleti szolgálati beosztás

2016 karácsonyától 2017 böjtjéig

december 24. (szenteste)

10.00 Fabricius Szeretetotthon (úrvacsorás): Gabnai Sándor
16.00 Balf – ökumenikus: Pelikán András
17.00 német – gyerekműsorral: Holger Manke
18.00 magyar – csatlakozó úrvacsorával: Pelikán András

december 25. (karácsony 1. napja)

8.00 magyar (áldozati gyűjtéssel és úrvacsorával): Tóth Károly
9.00 német (áldozati gyűjtéssel és úrvacsorával): Holger Manke
10.00 magyar (áldozati gyűjtéssel és csatlakozó úrvacsorával): Tóth Károly
15.00 Balf (úrvacsorás): Tóth Károly
16.15 Fertőszentmiklós (úrvacsorás): Tóth Károly

december 26. (karácsony 2. napja)

8.00 magyar (csatlakozó úrvacsorás): Pelikán András
9.00 német: Gertraud Winter
10.00 magyar (csatlakozó úrvacsorás): Pelikán András

december 29.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

december 30.

15.00 Fabricius Szeretetotthon (úrvacsorás): Gabnai Sándor

december 31. (óév)

16.00 német (úrvacsorás): Holger Manke
17.00 magyar (úrvacsorás): Tóth Károly

2017. január 1. (újév)

8.00 magyar (úrvacsorás): Pelikán András
9.00 német: Manke-Lackner Eszter
10.00 magyar: Pelikán András
15.00 Balf: Pelikán András
15.00 Fabricius Szeretetotthon (úrvacsorás): Gabnai Sándor
16.00 kórházkápolna (úrvacsorás): Pelikán András

január 5.

17.00 Wochenpredigt (úrvacsorás): Holger Manke

január 6. (vízkereszt)

8.15 magyar – hunyadisokkal: Kadlecsik Zoltán
10.00 magyar – licistákkal: Kovács László
15.00 Fabricius Szeretetotthon (úrvacsorás): Gabnai Sándor
18.00 magyar – a nagyteremben: Tóth Károly

január 8. (vízkereszt után 1. vasárnap)

8.00 magyar: Tóth Károly
9.00 német: Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet: Pelikán András
10.00 magyar: Tóth Károly
15.00 Balf: Tóth Károly
16.00 Fertőszentmiklós: Tóth Károly

január 11.

8.30 Fabricius Szeretetetotthon – lelkészi munkaközösségi úrvacsorás istentisztelet: Blatniczkyné Hammersberg Ganczstuckh Júlia

január 12.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

január 15. (vízkereszt után 2. vasárnap)

8.00 magyar (úrvacsorás): Kovács László
9.00 német (úrvacsorás): Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet: Pelikán András
10.00 magyar (úrvacsorás): Kovács László
15.00 Balf: Kovács László
18.00 Egy este az evangélikusoknál: fúvóskoncert a nagyteremben, áhítat: Pelikán András

január 16.

17.00 ökumenikus imaheti istentisztelet – református templom: Pelikán András

január 17.

17.00 ökumenikus imaheti istentisztelet – református templom:
Marics István róm. kat. plébános

január 18.

17.00 ökumenikus imaheti istentisztelet – Szent Júdás Tádé-(domonkos) templom:
Tóth Károly

január 19.

16.00 országos megemlékezés templomunkban a németek kitelepítéséről – német istentisztelet: Dr. Lackner Pál püspök
17.00 ökumenikus imaheti istentisztelet – Szent Imre-templom:
Dr. Vladár Gábor református lelkész

január 20.

17.00 ökumenikus imaheti istentisztelet – evangélikus templom: Dr. Szabó Bertalan OP róm. kat. házfőnök

január 21.

17.00 ökumenikus imaheti istentisztelet – evangélikus templom:
Filotás Julianna ref. beosztott lelkész

január 22. (vízkereszt után 3. vasárnap)

8.00 magyar: Pelikán András
9.00 német: Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet: Tóth Károly
10.00 magyar: Pelikán András
15.00 Balf: Pelikán András
16.00 Fertőszentmiklós: Pelikán András

január 26.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

január 29. (vízkereszt után 4. vasárnap)

8.00 magyar (áldozati gyűjtéssel): Tóth Károly
9.00 német (áldozati gyűjtéssel): Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet: Kadlecsik Zoltán
10.00 magyar (áldozati gyűjtéssel): Tóth Károly
15.00 Balf: Tóth Károly

február 2.

17.00 Wochenpredigt (úrvacsorás):
Holger Manke

február 5. (vízkereszt után utolsó vasárnap)

8.00 magyar: Pelikán András
9.00 német: Dr. Michael Bünker osztrák püspök + Dr. Fabiny Tamás püspök
9.00 gyermek-istentisztelet: Tóth Károly
10.00 magyar: Dr. Fabiny Tamás püspök
15.00 Balf: Pelikán András
16.00 kórházkápolna: Pelikán András

február 9.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

február 12. (hetvened vasárnap)

8.00 magyar: Tóth Károly
9.00 német: Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet: Pelikán András
10.00 magyar: Tóth Károly
15.00 Balf: Tóth Károly
16.00 Fertőszentmiklós: Tóth Károly

február 16.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

február 19. (hatvanad vasárnap)

8.00 magyar (úrvacsorás): Pelikán András
9.00 német (úrvacsorás): Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet: Pelikán András
10.00 magyar (úrvacsorás): Pelikán András
15.00 Balf: Pelikán András

február 23.

17.00 Wochenpredigt: Holger Manke

február 26. (ötvened vasárnap)

8.00 magyar (áldozati gyűjtéssel):
Dr. Solymár Mónika teológiai oktató
9.00 német (áldozati gyűjtéssel): Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet: Tóth Károly
10.00 magyar (áldozati gyűjtéssel):
Dr. Solymár Mónika teológiai oktató
15.00 Balf: Tóth Károly
16.00 Fertőszentmiklós: Tóth Károly

március 2.

17.00 Wochenpredigt (úrvacsorás):
Holger Manke

március 5. (böjt 1. vasárnapja)

8.00 magyar: Pelikán András
9.00 német: Holger Manke
9.00 gyermek-istentisztelet: Tóth Károly
10.00 magyar: Pelikán András
15.00 Balf: Pelikán András
16.00 kórházkápolna: Pelikán András

Christophoros
A Soproni Evangélikus Egyházközség újsága
9400 Sopron, Színház utca 27.
e-mail: sopron@lutheran.hu
web: http://sopron.lutheran.hu
tel: 99/523-002; fax: 99/523-003

Nyomtatva 460 példányban.
Várható következő megjelenés:
2017. böjt
Felelős kiadó: Tóth Károly